

TRIMITAS

**ŽAIDYNĖSE –
EMOCIJOS,
PERGALĖS IR
DRAUGYSTĖ**

**KONKURSAS!
„IŠMOKTA
PAMOKA“**

9771392475004

1,99 €

KONKURSAS — „IŠMOKTA PAMOKA“

Pasidalyk išmokta pamoka su „Trimito“
skaitytojais ir laimėk puikių šauliškų prizų!

Dažnas šaulys naudoja kaklo movą,
tad įprastus jos dėvėjimo variantus žino
kiekvienas. Gal jūs išradote įdomesnių
šio aksesuaro dėvėjimo būdų arba
pritaikėte išgyvenimui?

Nepraleiskite progos pasidalyti savo
išmoktomis pamokomis ir laimėti tikrai
puikių bei vertingų prizų, o geriausios
Jūsų idėjos bus skelbiamos lapkričio
mėnesio „Trimite“.

Trijų nuotraukų, surinkusių daugiausia
patiktukų, autoriai gaus šauliškų prizus.

Pirma vieta – žieminę kaklo
movą ir sportinę kepuraitę
su šauliška simbolika.

Antra ir trečia vieta –
vasarinę kaklo movą su
šauliška simbolika.

----- IKI SPALIO 22 D. -----

Siųskite nuotrauką ir kelių
sakinių aprašymą, kaip dar
galima dėvėti kaklo movą,
kokią papildomą funkciją
ji gali atlikti.

----- SPALIO 25 D. -----

Visos Jūsų siųstos nuotraukos
ir patarimai bus skelbiami
„Trimito“ „Facebook“ paskyroje.

----- IKI SPALIO 29 D. -----

Kviesime balsuoti už labiausiai
patikusią išmoktą pamoką.

Nuotraukas ir trumpus
aprašymus siųskite adresu
REDAKCIJA@SAULIUSAJUNGA.LT

Laiške būtinai nurodykite savo
vardą, pavardę, telefono numerį.

©„Trimitas“, 2021
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam
numeriui laukiame iki einamojo
mėnesio 10 dienos imtinai!

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam
numeriui laukiame iki einamojo
mėnesio 10 dienos imtinai!

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas Greta Janutytė, Paulius Budrikis (CRITICAL)
Maketas Greta Janutytė

Redakcijos kolegija:
Dovilė Pukertaitė (LŠS viešųjų ryšių specialistė)
Tadas Venskūnas (LŠS vado pavaduotojas, jaunųjų šaulių vadas)
Irena Šalaviejiienė (LŠS išeivijoje šaulė)
Gražvydas Zulanus (CV narys)
Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų korporacijos
„Saja“ narė, CV narė)
Gediminas Jankus (CV narys)
Edgaras Diržius (CV narys)

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus Torontas
(Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

Viršelio autorius: Valdas Kilpys

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
facebook.com/sauliusajunga.lt

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2021 m. Nr. 9 (1346)
Tiražas 1500 egz.

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę.

ŠIAME NUMERYJE:

- 2 **LŠS KRONIKA.** Liubave atidengtas paminklas Juozui Lukšai
- 3 **LŠS KRONIKA.** Unikali lazerinė šaudykla, įsigyta už mecenatų aukotas lėšas
- 4 **JAUNIEJI ŠAULIAI.** Jaunųjų šaulių asamblėja | LUKAS VALENTUKEVIČIUS
- 6 **JAUNIEJI ŠAULIAI.** Jaunųjų šaulių sporto žaidynėse dalyvavo per 300 jaunuolių
- 8 **IŠMOKTOS PAMOKOS.** Ką derėtų pasiimti į žygius | GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
- 12 **VIENA IŠ MŪSŲ.** Kas lemia asmens pasirinkimus? | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 14 **NUOMONĖ.** Karalius, kunigaikščiai ir bajorų šimtas, arba kur Lietuvai gauti karalių? | VALDAS KILPYS
- 16 **GINKLO BROLIAI.** Savanoriškajai krašto apsaugos tarnybai SKAT (KASP) – 30 metų | LIDIJA VELIČKAITĖ
- 18 **GINKLO BROLIAI.** Karo akademijos kariūnų gretas papildė gausus jaunųjų šaulių būrys | LINA VAITIEKŪNAITĖ
- 20 **VALIA PRIEŠINTIS.** Mobilizacijos pratybos ir mokymai
- 22 **PAŽINK PASAULĮ.** Kaip Partenonas į orą išlėkė | VALDAS KILPYS
- 28 **ŠAULIŠKA INICIATYVA.** Lietuviško žodžio švyturiai | JULIUS PROŠKUS
- 30 **V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Garsiosios Lietuvos moterys | STASYS IGNATAVIČIUS
- 32 **ĮDOMIOJI ISTORIJA.** Kurnėnų mokykla – vienintelė Lietuvoje, atplukdyta iš Amerikos | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ
- 36 **IŠ AUTOMOBILIŲ ISTORIJOS.** Saulės šviesos energija varomi automobiliai (II dalis) | JONAS RINKEVIČIUS
- 42 **LAUKO VIRTUVĖ.** Krevečių saganaki iš Graikijos | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 44 **GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis „Bobų vasara“. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą | KASTYTIS STUMBRYŠ

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą
skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa
su autorių nuomone. Rankraščiai negrąžinami
ir nerecenzuojami.

Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Projektą „Valstybė ir asmuo: universalių sprendimų link“
(straipsniai „Kas lemia asmens pasirinkimus?“, „Karalius,
kunigaikščiai ir bajorų šimtas, arba kur Lietuvai gauti
karalių?“) remia Spaudos, radio ir televizijos rėmimo fondas.

2021 m. skirta 3 500 eurų.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

LIUBAVE ATIDENGKTAS PAMINKLAS J. LUKŠAI

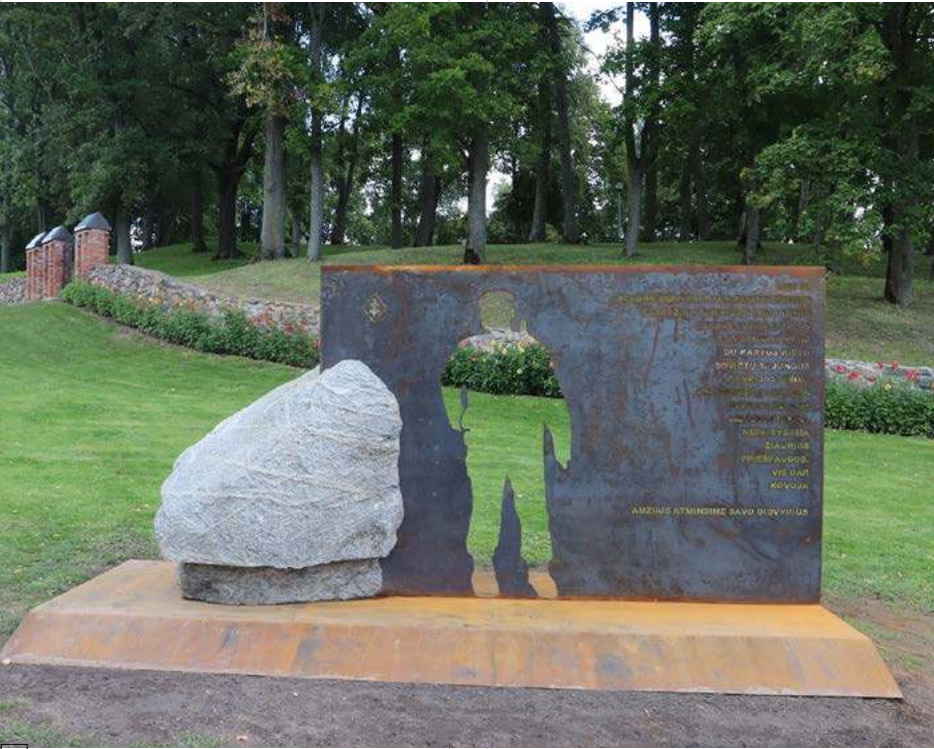
„Trimito“ informacija
NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Rugsėjo pradžioje Kalvarijos savivaldybėje, Liubave, gaudė motociklų varikliai, rinkosi uniformuoti žmonės ir vietiniai gyventojai. Proga – išskirtinė: minint 70-ąsias žūties metines, atidengtas unikalus paminklas laisvės kovotojui Juozui Albinui Lukšai (1921 08 04–1951 09 04).

Šis legenda tapęs Laisvės kovų dalyvis priešinosi sovietų ir nacių okupaciniams režimams. Vytis, Skirmantas, Kazimieras, Kęstutis, Skrajūnas, Miškinis, Adomas Mickevičius – tai keli iš daugelio J. Lukšos slapyvardžių, atskleistų jo atsiminimų knygoje apie partizaninį pasipriešinimą „Partizanai“, pasirašytoje slapyvardžiu Daumantas.

Bene plačiausiai žinomi partizano reidai kertant sovietų akylai saugomą sieną. J. Lukša du kartus sėkmingai prasiveržė pro „geležinę uždangą“ ir užmezgė ryšius su tautiečiais emigracijoje, Vakarams paskleidė žinią apie rezistencinę kovą Lietuvoje. 1951 metų rugsėjo 4 dieną buvo išduotas ir žuvo miške, ties Pabartupio kaimu, Kauno r.

Paminklas iškilo netoli tos vietos, kur J. Lukša kartu su bendražygiais kirtो Lenkijos–Lietuvos sieną. Net kelių institucijų drauge su Lietuvos šaulių sąjunga pastatytas paminklas sukurtas naudojant akmens ir metalo derinį.

1

Pasak architekto Stasio Pūtvio, geležies lakšte išpjautas partizano profilis iš gerai visiems žinomos nuotraukos simbolizuoja įveiktą „geležinę uždangą“. Architektas džiaugėsi, kad statant paminklą išvengta tarpinstitucinių nesusipratimų, tad viskas buvo atlikta greitai ir kokybiškai.

LŠS vadas plk. Albertas Dapkus džiaugėsi gausiai susirinkusiais renginio dalyviais ir kvietė prisiminti šlovingiausius istorijos tarpsnius. „Tik prisimindami savo didvyrių nuveiktus darbus, Tėvynės istoriją išliksime vieningi“, – teigė šaulių vadas. Renginyje kalbėjęs Krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas pristatė anuometę situaciją, istorines aplinkybes ir sakė, kad J. Lukšai sučiupti buvo pasitelkiami tūkstančiai sovietų jėgos struktūrų karių.

Išreikšdami pagarbą J. Lukšai ir visiems kovotojams už Tėvynės laisvę prie naujojo paminklo tą dieną Tėvynei prisiekė daugiau nei 20 suaugusiųjų šaulių ir pasižadėjęmą davė 30 moksleivių, kurie papildys jaunųjų šaulių gretas. Pagarbos ceremonijoje dalyvavę šaulių

sąjungos Garbės sargybos kuopos šauliai iššovė tris pagarbos salves, paminklą pašventino Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila.

Išskirtinis renginio akcentas – šauliška motociklininkų kolona. Tai pirmas kartas, kai vadinamieji baikeriai vienijasi po šaulių vėliava. Šį įsimintiną šventės akcentą organizavęs šaulys Kęstutis Ščevinskas atviravo, kad šis atvejis, visai tikėtina, taps precedentu, kurio pasekmė – atsirasis šaulių motociklininkų padalinys, o gal net klubas.

Po ceremonijos vyko Lietuvos kariuomenės orkestro koncertas, renginio svečiai vaišinosi šauliška koše. x

„Geležinės uždangos“ perėjimą simbolizuoja laisvės kovotojo silueta.

UNIKALI LAZERINĖ ŠAUDYKLA, ĮSIGYTA UŽ MECENATŲ AUKOTAS LĖŠAS

„Trimito“ informacija
NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Rugpjūtis – išskirtinis mėnuo Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės šauliams. Padedami mecenatų šaulių Suvalkijos broliai ir seserys įsigijo itin šiuolaikinį lazerio spindulio veikimu pagrįstą šaudymo simulatorių (lazerinę šaudyklą). Ta proga į Marijampolę atvyko garbi kompanija: LŠS vadas plk. Albertas Dapkus, pavaduotojas ats. mjr. Židručius Šadauskis, rinktinių vadai iš visos Lietuvos, KAM viceministras Žilvinas Tomkus, Marijampolės meras Povilas Isoda ir kitų statutinių institucijų atstovai.

Buvo nuspręsta pirmiausia akies taiklumą išbandyti šalia miesto įsikūrusioje šaudykloje. Keletas situacinio šaudymo pratimų tapo puikiu apšilimu prieš imant į rankas imitacinius ginklus, šaudančius lazeriu.

Lenkijos gynybos ministerijai priklausančiame Karinės technikos ir ginkluotės institute (WITU) pagaminta lazerinė šaudykla pirmiausia unikali

tu, kad jai nereikalingas stacionarus instaliavimas patalpoje. Per keliasdešimt minučių ji gali pradėti veikti bet kurioje tamsiojoje patalpoje, palapinėje ar net lauke. Reikia tik elektros ir galimybės kur nors pakabinti ekraną.

Veikimo principas panašus kaip ir kitų panašaus pobūdžio šaudyklų: „šūvis“ atliekamas lazeriu į ekraną, kuriame matosi projektoriaus rodomi vaizdai, ginklas imituoja atatrąką, energiją imdamas iš suspaustu oru užtaisytos dėtuovės (nėra jokių „šlungų“, kuprinių ar papildomų suspausto oro balionų).

Platus ir šaudymo scenarijų pasirinkimas: galima tiesiog tobulinti taiklumą, nes stabilūs, nejudantys taikiniai skirti būtent šiam tikslui. Kiek pažengę šauliai gali šaudyti į judančius IPSC formos taikinius, o deramą lygį pasiekusiems šaudytojams skirti realias gyvenimiškas situacijas imituojantys scenarijai su atakuojančių priešų vaizdais laukuose, miesto aplinkoje ar net patalpose. Žodžiu, šaudyklos operatorius gali parinkti tą šaudymo būdą ir metodą, kuris tinkamiausias

konkrečioje situacijoje. Beje, šaudoma įprastiniais Lietuvos kariuomenėje ginklais: pistoletu „Glock 17“ ir automatinio šautuvu HK G36.

Pasak Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės vado Egidijaus Papečio, šauliai mielai sudarys galimybes šaudykla naudotis ne tik šauliams, bet ir kitų institucijų atstovams. x

JAUNŲJŲ ŠAULIŲ ASAMBLĖJA

Renginio metu jaunieji šauliai kūrė komandinės vėliavas, kurias vėliau panaudojo „Žalgirio“ žaidynėse. Tiesa, žaidynės baigėsi lygiosiomis – laimėjo draugystė ir sportiškumas.

Prasidėjus vakarinei renginio daliai ir akomponuojant gyvai muzikai, šauliai trypė į taktą tautinių šokių ritmu.

Tačiau kaip tradicija renginys vertė ne tik rodyti ištvermę bei komandinio darbo įgūdžius, bet ir gebėjimą nuosekliai ir argumentuotai dėlioti mintis. Tai teko pademonstruoti analizuojant Šaulių sąjungos dešimtmečio strategiją. Iki renginio atrinktieji jaunieji šauliai turėjo pateikti pasiūlymus, susijusius su strategijos tobulinimu bei įgyvendinimu.

Dešimtmečio strategiją pristatė pats jos iniciatorius – Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus. Vadas su jaunaisiais šauliais diskutavo aktualiais klausimais, sprendė renginio metu iškeltas problemas.

Dauguma jaunųjų šaulių prisipažino, kad kalbėdami su asamblėjos dalyviais apie įsimintiniausias renginio akimirkas, Sąjungos vadą matė pirmą kartą. Diskusija ir vado patarimai apie discipliną, iniciatyvumą ir užsispyrimą, siekiant užsibrėžtų tikslų, jiems paliko neišdildomą įspūdį.

Renginyje dalyvavo ir „Sajos“ sendraugis, LŠS centro valdybos narys sen!Edgaras Diržius.

3

Edgaras su jaunaisiais šauliais diskutavo apie tai, ką reiškia būti šauliu, kokio šaulio įvaizdį puoselėjo Vladas Putvinskis, dalijosi savo patirtimi derinant asmeninį gyvenimą bei narystę Šaulių sąjungoje. Kartu su jaunaisiais šauliais apžvelgė 10 šaulio įsakymų, diskutavo, kaip juos pritaikome kasdienybėje.

Jaunuosius šaulius taip pat kalbino ir žurnalistas, dėstytojas bei „Trimito“ korespondentas Valdas Kilpys. Valdas jaunuosius šaulius mokė, kaip tinkamai ir tikslingai dirbti su savimi ir atrasti užsispyrimo bei valios nemesti to, ką pradėjai. Atkaklumas, pasak lektoriaus, pasirinkus veiklos kryptį, yra labai svarbus, ne menamas, o tikroji lyderystė yra svarbiausia. Savo paskaitoje Valdas detalizavo pagrindinius principus, kuriais remdamiesi žmonės pasiekia savo tikslus tiek karjeros, tiek gyvenimo kelyje. Valdas akcentavo, kad šaulys šiandienėje visuomenėje, visų pirma, turi būti sektinas doro elgesio ir moralės pavyzdys.

Renginio kulminacija – naktinis žygis po Kauną. Žygio metu jaunieji šauliai lankėsi LŠS štabe, kur susipažino su LŠS istorija bei išgirdo legendų apie ten naktimis... Negi viską pasakosime patys – paklauskite dalyvavusiųjų! Renginio pabaigoje, dalydamiesi įspūdžiais, jaunieji šauliai prisipažino: tikėjosi kiek kitokio renginio. Jiems nebuvo įprasta neformali renginio atmosfera bei interaktyvūs seminarai. Sakė, kad netrūko nei fizinės, nei protinės veiklos, o išvažiudami jautėsi tarsi šeima.

Nė karto nedalyvavusiuosius Jaunųjų šaulių asamblėjoje ir dvejojančiuosius norime patikinti – renginys kiek kitoks, neįprastas, tiksliau sakant, nuostabus! Kviečiame atvykti kitais metais ir įsitikinti patiems!

„Būtina organizuoti asamblėjas, nes jose suteikiama galimybė atstovauti rinktinės jaunųjų šaulių nuomonei, gauti tikslingų žinių ir rinktinėse, ir kuopose veikti stipriau ir efektyviau.

TEKSTAS: Lukas Valentukevičius
NUOTRAUKA: „Saja“ archyvas

Rugpjūčio pabaigoje vyko jau tradicija tapęs renginys – Jaunųjų šaulių asamblėja. Šiais metais Lietuvos šaulių studentų korporacija „Saja“ pirmą kartą asamblėją rengė kartu su Jaunųjų šaulių taryba. Asamblėjos tema – Lietuvos šaulių sąjunga po 10 metų.

Asamblėja paliko tikrai puikų įspūdį. Renginio atmosfera buvo nuostabi, vyko daug įdomių diskusijų, kurių metu buvo galima išsakyti savo nuomonę ir būti išklausytam bendraamžių, kurie susiduria su panašiomis problemomis savo rinktinėse. Kiekvienas asamblėjoje galėjo jaustis savimi ir drąsiai reikšti nuomonę bei dalytis savo idėjomis, patarti vienas kitam. Paskaitos davė labai daug naudos, nebuvo nuobodžios. Labai patiko žygis po naktinį Kauną, kurio metu galėjome labiau pažinti įdomias Kauno vietas.

LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės
jaunoji šaulė Simona Karinauskaitė

Asamblėjos metu jaunieji šauliai kelia kompetencijas dalyvaudami paskaitose, klausydami pranešimų, dalydamiesi patirtimi ir diskutuodami šauliams aktualiais klausimais, taip pat diskusijų metu turi galimybę tobulinti žinias bei teikti pasiūlymus / pastebėjimus ar kitaip prisidėti prie jaunųjų šaulių ateities gerinimo. O Asamblėjos žaidimai leido puoselėti bendravimą ir bendradarbiavimą tarp skirtingų rinktinių.

Didžiausią įspūdį paliko diskusija, kurią vedė LŠS vadas plk. Albertas Dapkus. Diskusija ne tik įkvėpė, bet ir sužadino prisilopusią energiją siekti to, kas atrodė nepasiekiamo, tik įsivaizduojama. Dėl šios diskusijos iš naujo atgimęs entuziazmas, veržlumas, sustiprintas pasitikėjimas savimi neabejotinai leis pasiekti trokštamų rezultatų jaunųjų šaulių veikloje.

Laikas Asamblėjoje praėjo nepastebimai ir naudingai. Galvoje vien tik teigiamos emocijos bei nauji išsikelti tikslai ateities darbams."

Vakarų (jūros) šaulių 3-iosios rinktinės jaunoji šaulė Aistė Petkevičiūtė

+ Asamblėja buvo lyg naujas iššūkis. Nežinojau, kas ten laukia, ką išgyvensiu, tačiau pamačius asamblėjos gyvenimą susidarė puikus įspūdis.

Daug diskutavome, teikėme savo pasiūlymus ir pageidavimus jaunųjų šaulių veikloms. Tai buvo visiškai kitoks potyris nei stovyklose. Labai sužavėjo žygis po naktinį Kauną. Atsivėrė visiškai kitokie didmiesčio vartai. Esu labai dėkinga už gautą galimybę dalyvauti šiame renginyje.

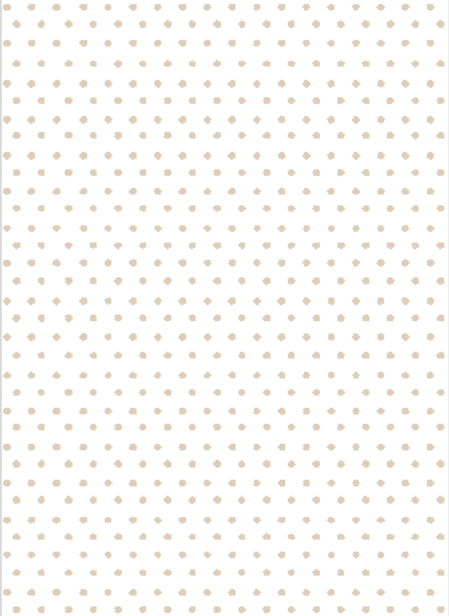
LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės
jaunoji šaulė Gerda Čekauskaitė

Komandinės vėliavos žymi
jaunųjų šaulių vienybę.

JAUNŲJŲ ŠAULIŲ SPORTO ŽAIDYNĖSE DALYVAVO PER 300 JAUNUOLIŲ

„Trimito“ informacija
NUOTRAUKOS: Valdas Kilpys

Šiemet Jaunųjų šaulių sporto žaidynės pakeitė dislokaciją. Svetingai sutikti šauliai pasirinko Balsių stovyklą Žemaitijoje, netoli Tryškių miestelio. Tradiciškai kasmet rengiamos žaidynės ir šiemet kėlė nemažai aistrų. Laimėti norėjo visi, o prizinių vietų skaičius ribotas...

4

1 DIENA. ORIENTAVIMASIS MIŠKE IR GYVENIME

Kasmet Lietuvos šaulių sąjunga suburia jaunuosius šaulius iš visų rinktinių, kad išaiškėtų, kurios rinktinės jaunųjų šaulių komanda sportiškiausia ir verta laimėtojų taurės. Jau nusistovėjęs žaidynių scenarijus nekito ir šį kartą.

Atvykę ir išklaušę instruktažą, varžybų dalyviai įsikūrė stovyklavietėje ir visai netrukus ėmėsi varžytis orientavimosi ir vasaros biatloono rungtyse. Pasak teisėjų, jaunieji šauliai puikiai nusiteikę ir su dideliu entuziazmu dalyvavo pirmosiose žaidynių rungtyse.

„Bendraujant su jaunimu juntama gera nuotaika, noras smagiai ir turiningai praleisti laiką, žinoma, varžytis tarpusavyje bei į savo rinktinę parvežti nugalėtojų taurę nori kiekvienas. Galimybė susirinkti viename didžiausių Lietuvos šaulių sąjungos sporto renginių jaunimo buvo tikrai laukta“, – sakė žaidynių vadovas Tadas Venskūnas.

Iškilmingoje atidarymo ceremonijoje iškelta trispalvė ir Sąjungos vėliavos, sugiedotas himnas. „Sveikinu visus susirinkusius į tradicines jaunųjų šaulių žaidynes. Galime didžiuotis, kad tarp jaunųjų šaulių aiškiai matomas draugiškumas, komandinė dvasia vyrauja aplinkui. Linkiu visiems sportinio azarto ir lai nugali stipriauši“, – į išsirikiavusius jaunuosius šaulius kreipėsi Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas ats. mjr. Židručas Šadauskis.

Dienos pabaigoje jaunieji šauliai parengė komandų prisistatymus. Tai ypač mėgstama jaunimo žaidynių dalis, kurią pranoksta tik paskutinę dieną vykstanti diskoteka. Nuotaikingi pasirodymai nenusakojami žurnalo puslapiuose. Juos reikia pamatyti. Šauliškos aktualijos, subtilūs juokeliai ir tiesiog gera nuotaika visą vakarą apgaubė stovyklą.

2 DIENA. KAI REIKIA NE TIK JĖGOS, BET IR SUMANUMO

Taip jau nutiko, kad antroji diena nešykštėjo lietaus. Tačiau tai nesutrukdė jauniešiams šauliams varžytis ir rinkti taškus savo komandai. Akies taiklumas buvo demonstruojamas šaudymo varžybose iš mažo kalibro ir pneumatinių ginklų, fizinė jėga ir sumanumas – kliūčių ruože.

Kad jį įveiktų, darnus komandinis darbas tiesiog būtinas. Tai patvirtino po kliūčių ruožo kalbinta jaunoji šaulė iš Alytaus. Pasak Eglės, nors jų komanda buvo pasiruošusi šiai rungčiai, kliūtys nebuvo lengvos, todėl komandinis darbas ir vienas kito palaikymas buvo labai svarbus. Iššūkių taip pat neišvengta – įžiebtą ugnį, kad jos liepsna pasiektų ir nudegintų pakabintą virvelę, pavyko tik vienos rinktinės jaunųjų šaulių komandai.

Už vandens rungtį atsakingi klaidėdiškiai šauliai ir šiais metais surengė tikrą emocijų audrą. Nors šiemet žaidynės vyko ne pajūryje, organizatoriai pasirūpino, jog ši rungtis būtų įtraukta į programą. Netoliese esantis tvenkinys puikiai tiko šiam reikalui.

„Jūroje dėl bangų jauniešiams šauliams tekdavo daugiau darbuotis fiziškai, kad valtis būtų suvaldyta, šįkart jaunieji šauliai turėjo dirbti komandoje, kurioje susiklausymas labai svarbus, nes rungties sėkmę lėmė gebėjimas kuo tiksliau valdyti valtį ir plaukti ne ten, kur neša upės srovė, o ten, kur reikia, tiksliai pataikyti pro „vandens vartus“, nes kitu atveju komandos nesurinkdavo visų taškų“, – apie vykusią rungtį pasakojo 3-iosios rinktinės vadas ats. mjr. Rolandas Lukšas.

3 DIENA. SUŠAULINTA PALANGA – FESTIVALIO „SPORTAS VISIEMS“ EITYNĖS IR RIKIUOTĖS KONKURSAS

Kaip ir kasmet jaunieji šauliai tapo sporto festivalio „Sportas visiems“ dalimi. Susirinkę prie Palangos tilto drauge su kitais sporto

mėgėjais šauliai J. Basanavičiaus gatvės žingsniavo centrinio Palangos stadiono, kuriame vyko Sporto festivalio atidarymo ceremonija, link.

„Lietuvos šaulių sąjunga skatina sveiką gyvenimo būdą, siekia, kad jaunimas savo laisvalaikį leistų kuo aktyviau, todėl džiaugiamės, kad šiemet pavyko suorganizuoti jaunųjų šaulių sporto žaidynes ir, žinoma, tradiciškai jų dalimi tapo jaunųjų šaulių komandų dalyvavimas sporto festivalyje, kur jaunuoliai gali išmėginti įvairias rungtis, o organizacija pristatyti visuomenei“, – sakė Jaunųjų šaulių sporto žaidynių vadovas T. Venskūnas.

LDK Kęstučio šaulių 7-oji rinktinė palangiškiams ir miesto svečiams suteikė galimybę išmėginti akies taiklumą šaudant iš pneumatinio šautuvo ir pristatė Lietuvos šaulių sąjungą, jos veiklą bei galimybes prisijungti prie šaulių.

Diena jauniešiams šauliams baigėsi būrių rikiuotės konkursu, kurį stebėjo ir vertino Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus. Neslėpsime, būta gana skirtingo pasirengimo būrių: vieni nepataikė į koją, o kitiems ne gėda būtų žengti ir šalia kariuomenės Garbės sargybos. Vertinantieji vieningai sutiko, kad didžiausia žygiavusiųjų bėda – vaikščiojimas „robotuko“ stiliumi, kai kojos muša taktą, tačiau nėra natūraliai ištiesiamos.

4 DIENA. APDOVANOJIMAI IR NUGALĖTOJŲ DŽIAUGSMAS

Paskutinė sporto žaidynių diena būna paženklinta nugalėtojų džiaugsmo šūksniais ir šypsenomis. Intriga buvo slepiama iki paskutinės minutės ir tik iškilmingoje rikiuotėje paaiškėjo, kas tapo nugalėtojais.

Didžiausi sveikinimai atiteko Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės jaunųjų šaulių komandai, kuri iškovojo nugalėtojų titulą ir laimėtojų taurę savo rankose išlaikė antrus metus iš eilės. Antrąją vietą iškovojo Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės šauliai, o trečiąją – Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės jaunųjų šaulių komanda. Visus žaidynių dalyvius pasveikino Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus ir įteikė prizus bei diplomus.

Sveikiname visus dalyvius, kurie keturias dienas stengėsi, rodė ryžtą ir kartu komandoje siekė tikslo. Kitąmet jaunųjų šaulių vėl lauks unikali sporto rungtys, draugai ir daug geros nuotaikos. x

1

2

3

1. Šauliškas kliūčių ruožas reikalavo sutelkto komandos darbo.

2. Vandens kliūtis visuomet kelia daugiausia emocijų.

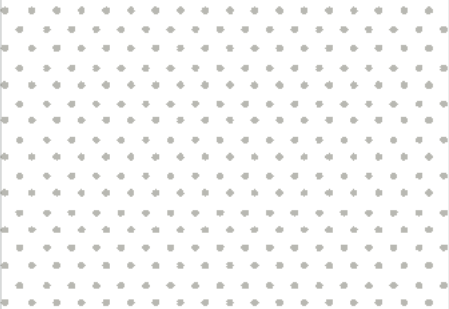
3. Jaunieji šauliai šaudė pneumatiniais ir mažo kalibro ginklais.

KĄ DERĖTŲ PASIIMTI Į ŽYGIUS

TEKSTAS: Gabrielius E. Klimenka,
Eduardas Klimenka
#KlimEndka

Keliaujame kiekvienas. Ne tik vasarą, ne tik į mišką. Kiek praktika rodo, keliaujantieji dažnai jau turi susiformavusią tradiciją, ką ir kaip krauti į kuprinę (aš, pavyzdžiui, visada imu knygą), keliaujantieji retai kiekvieną kartą laužo galvą. Nepaisant žygeiviškos patirties, neretai kai kurių dalykų nepasiimame, nors derėtų. Žinoma, kelionės Lietuvoje retai kada būna ekstremalios, tačiau niekada nežinai, kas gali nutikti, tad svarbu būti pasiruošus.

Vėlgi, kiekvienai situacijai neįmanoma būti pasirėngus, tačiau galimas variantas turėti universalų komplektą, kuris galėtų pagelbėti įvairiose situacijose. Situacijų pasitaiko įvairių, kartais žmonės patenka į ekstremalią situaciją nieko neturėdami, kartais su visa ekipuote. Pirmuoju atveju išlikti padeda įgūdžiai, antruoju – turimi įrankiai. Trumpai apie tai ir papasakosime.

5

Keliaujame kiekvienas. Ne tik vasarą, ne tik į mišką. Kiek praktika rodo, keliaujantieji dažnai jau turi susiformavusią tradiciją, ką ir kaip krauti į kuprinę (aš, pavyzdžiui, visada imu knygą), keliaujantieji retai kiekvieną kartą laužo galvą. Nepaisant žygeiviškos patirties, neretai kai kurių dalykų nepasiimame, nors derėtų. Žinoma, kelionės Lietuvoje retai kada būna ekstremalios, tačiau niekada nežinai, kas gali nutikti, tad svarbu būti pasiruošus.

Pradėkime nuo to, kad toliau išvardytas komplektas nėra aksioma ir jis gali kisti nuo asmeninių įgūdžių bei poreikių ir nuo žygio pobūdžio. Vieni dalykai svarbesni sausumoje, kiti – jūroje, tad visuomet atkreipkite dėmesį į tai, kur ir kaip teks keliauti. Jei naudojate kokius nors įrankius ar prietaisus, su jų veikimo principais bei galimybėmis susipažinkite dar prieš iškeldami, nes patekus į ekstremalią situaciją bus laikas, kada reikės išgyventi, o ne mokytis ar aiškintis, kaip veikia tavo pasiimti prietaisai.

Peilis. Jei išlikėjas turi peilį, idealu. Peilis ištis yra pats svarbiausias daugumoje išlikimo situacijų patekus į bėdą gamtoje, tad kiekvienas keliautojas turėtų jį nešiotis. Žinoma, vienokio peilio reikia keliaujant į kalnus, kitokio – stovyklaujant prie ežero. Peilis gali praversti net ir ekskursijoje apžiūrėti kitos šalies miesto įžymybių. Jų esama įvairiausių, tad kiekvienas gali pasirinkti pagal savo skonį. Visai pravartu turėti peilį, į kurio rankeną galima įdėti nedidelį išgyvenimo rinkinuką. Esama išgyventojų peilių, kurių dėkle integruoti skiltuvai, virvės ir panašūs įrankiai. Kad ir koks būtų peilis, svarbiausia, kad jis būtų kokybiškas, nelūžtų ar neatšiptų po pirmo pjovimo bei tarnautų ilgai. »

Kad žygis būtų sėkmingas, svarbu atsakingai jam pasiruošti.

Švilpukas. Ne, jis neturi nieko bendra su sporto varžybomis. Šiuo atveju švilpukas pravers pasiklydus. Esant tokiai situacijai ilgai neparėkausime, o nusėdus balsui švilpukas atliks signalo funkciją. Juo labiau kad jis girdisi toliau nei balsas. Tiesa, tie, kas moka švilpti, neretai pasikliauja savo gebėjimais, tačiau esama situacijų, kai lūpos arba pirštai sužeisti, tad švilpimas gali ir nepavykti. Paprastas švilpukas, net ir esant sužeistam bei išsekusiam, be vargo padės išgauti toli girdimą garsą. Taip pat dera turėti ir kitų signalinių įrankių: raketinį pistoletą, veidrodėlį ir pan. Taip pat mokėti jais naudotis ir žinoti tarptautinius pavojaus signalus, apie kuriuos pakalbėsime kituose žurnalo numeriuose.

Ugnis. Nors išlikėjai pamišę dėl skiltuvų, profesionalus išlikėjas visuomet turi žiebtuvėlį, degtukų ir prakurų. Šie dalykai turi būti saugiai supakuoti į sandarią talpyklą. Skiltuvas – smagus reikalas, bet jei yra paprastesnis ugnies įdegimo šaltinis, nuo to tik geriau. Taip pat šioje talpykloje turėtų būti įdėta ir sausų prakurų, kurios pravers lyjant. Tokiu oru gali būti sudėtinga rasti sausų prakurų, net ir randant gaištamais laikas ir eikvojama papildoma energija. Nedidelis maišelis su prakuromis tausos tavo jėgas ir laiką, kurie gali būti svarbūs ekstremalioje situacijoje.

Žvakė. Pala, juk ne viduramžiais gyvename, dabar naudojamosi žibintuvėliais. Na, bet juk ir nesiūlome jos naudoti vietoj žibintuvėlio. Žvakė turi begalę kitų panaudojimo funkcijų. Ją galima naudoti ugniai įdegti, pavyzdžiui, vietoje prakurų; vašku suteptos prakuros taps fakelu; nesant galimybės susikurti laužo dėl šilumos, su žvake galima susišildyti nedidelę patalpą, pavyzdžiui, automobilį ir pan. Žibintuvėlis taip pat svarbus. Jį laikome sausai ir saugiai, kad esant reikalui jis mūsų neapviltų.

Kompasas ir žemėlapis. Kompasą turėti ir juo naudotis dera mokėti bet kokiam keliautojui. Išvis tobula, jei turi GPS navigaciją, tačiau ši nėra tokia patikima kaip kompasas, nes gali išsikrauti. Turint kompasą ir navigatorių galima jais naudotis paeiliui. Pasitikslini vietą ir kryptį per navigatorių, tam tikrą laiką pagal kompasą ir vėl navigatoriuje. Žinoma, ne visi turi navigaciją, ne visų telefonų baterijos laiko ilgiau nei vieną dieną, tad be galo svarbu turėti vietovės, kurioje keliaujama, žemėlapi. Geriausia jį įlaminuoti. Žemėlapiu naudotis pradedama dar gerokai iki kelionės pradžios. Jame pažymime maršrutą ir sustojimo vietas, tačiau greta to išstudijuojame visą maršrutą ir jo apylinkes, atkreipiame dėmesį į pažymėtus objektus [kalnas, namas, upė, kelias ir t. t.], įsidėmime, kur kas yra, nes šios žinios gali būti lemiamos, jei patekęs į ekstremalią situaciją nebeturėsi žemėlapio.

Gertuvė. Joje turėtų būti vandens, o ne kokio nors kito gėrimo. Gali būti ir arbata, bet svarbiausia, kad ne kava ar koks nors taurus ar nelabai taurus gėrimas. Gertuvė visuomet turėtų būti prie tavęs, pavyzdžiui, prisegta prie diržo. Tai svarbu, jei išėini už stovyklos ribų ar judi be kuprinės. Vanduo – išgyvenimo pagrindas, tad nepamiršk jo. Taip pat būtų gerai turėti ir vandens filtravimo įrankių: dezinfekcinių tablečių, jodo, filtras ir pan.

Maistas. Visuomet turėk neliečiamą maisto atsargą, kuria pasinaudosi tik nenumatytu atveju. Tai maisto daavinys bent vienai parai, pavyzdžiui, kariškas „sausiakas“. Tokį rinkinuką galima pasidaryti ir pačiam: konservuota arba vytinta mėsa, šokoladukas, sausainiai, riešutai ir pan. padės be vargo išgyventi vieną dvi paras.

Virtuvės reikmenys. Nors KlimEndka mėgsta improvizuoti su virtuvės įrankių gamyba, žygiuose jie praverčia. Turėdami katiliuką labai lengvai galime virti vandenį bei maistą [kaip žinoma, bet kokį vandenį iš gamtos dera virinti, o ir maistą geriau vartoti virtą, nes žalias jis sunkiai virškinamas, o keptas, nepaisant to, kad skanesnis, netenka dalies maistingųjų medžiagų]. Šaukštas ir šakutė gali praversti ne tik kaip stalo įrankiai, pavyzdžiui, pagalastas šaukšto kraštas gali atstoti peilį, o šakutė padėti ginantis. Pravartu turėti primusą arba skiedrinę. Primusui nereikia ieškoti kuro gamtoje, o skiedrinė gali gerokai palengvinti žygeivio gyvenimą, nes reikalauja mažai kuro ir duoda daug kaitros maisto gamybai.

1

Vaistinėlė. Vaistinėlė – individualus dalykas, tačiau tam tikri dalykai joje privalo būti: bintas, pleistras, dezinfektantas, turniketas, vaistai nuo skausmo ir viduriavimo. Tai minimumas, kuris reikalingas. Bet kuriuo atveju vaistinėlę reikia pasirengti priklausomai nuo žygio pobūdžio ir asmeninių sveikatos poreikių. Į žygį Arktyje žiemos metu veikiausiai nereikia dėtis priemonių, palengvinančių uodų įkandimo sukeltą niežulį, o turint alergiją bitėms būtų negerai vaistinėlės nepapildyti adrenalinu ir kitomis priemonėmis. Vaistinėlės turinį derėtų išstudijuoti gerokai prieš žygio pradžią, pasimokyti, kaip kas veikia ir kas nuo ko padeda, nes nutikus bėdai turėsi veikti automatiškai, tada nebus laiko studijuoti etikečių ir „Youtube“ ieškoti pamokėlių, kaip įstatyti nazofaringinį vamzdelį.

Higienos reikmenys. Ko gero, sutiksi, kad dažnas žygeivis kelionių metu apleidžia higieną: nevalo dantų, nesiprausia, nesiskuta. Bent jau mes, kai mokyklos metais išeidavome į žygius, grįždavome prastrutę ir smirdinčios kojinės būdavo tam tikro pasididžiavimo objektas. Na, bet jaunystė – kvailystė. Higiena be galo svarbus dalykas išgyvenimo kontekste, tad žygeivis turėtų turėti bent jau dantų šepetuką, muilo ir skutimosi reikmenų. Nepaisant begalės tik fantazija apribotų šių priemonių, sakykime, ne visai ortodoksiškų, panaudojimo būdų išliekant higienos laikymasis neleidžia kristi moralei ir ūpui. Higienos procedūrų keliama rutina turi teigiamą psichologinį poveikį mūsų sąmonei. Evoliuciškai taip jau įprasta, kad gyvūnas nesišvarina, kol yra pavojus, tad atlikdami švarinimosi procedūras apgauname savo smegenis ir jaučiamės saugesni. Saugumo pojūtis leidžia napanikuoti ir racionaliai mąstyti.

1. Labai svarbu turėti vietovės, kurioje keliaujate, žemėlapi.

Č. Tinkamas kuprinės turinys gali labai padėti bet kokiame žygyje.

Virvė, viela, lipni juosta. Savo kurpinėje pravartu turėti bent kelis metrus virvės, vielos ir lipnios juostos. Yra toks juokelis: jei nepavyko sutaisyti daikto, vadinasi, per mažai panaudojai lipnios juostos. Juokas juokais, bet šie trys išvardyti dalykai tikrai palengvina išlikimą, nes nutinka visko: plyšta kuprinės diržai, lūžta peilio rankena ir t. t. Bazinio šaulio kurso pratybose buvo ir toks atvejis, kai nuo drėgmės šauliui batai atsiklijavo nuo pado, tad jis apvyniojo batus lipnia juosta ir taip galėjo tęsti judėjimą. Taip pat pravartu turėti ir siuvimo reikmenų, ir ne tik drabužiams lopyti, nes adata gali pagebėti nustatant pasaulio kryptis, o žirkutės – peiliuką.

Ryšio priemonės ir papildoma energija. Telefonas, GPS navigacija ar racija gali praversti nutikus nelaimei. Nekalbant apie kitus parametrus, svarbu atkreipti dėmesį į baterijos veikimo laiką. Jei baterija nėra galinga, reikėtų ją tausoti nenumatytam atvejui. Tačiau derėtų nepamiršti ir papildomo energijos šaltinio, pavyzdžiui, nešiojamas įkroviklis įkraunamiems įrenginiams arba tinkamo tipo baterijos priemonėms, kurias naudojate.

Avarinis komplektas. Tai mini versija to, ką aprašėme. Šį komplektą viso žygio metu turėkite prie savęs. Tai turėtų būti kompaktiškas rinkinukas. Patarimas: visada geriau išgyvenimo rinkinį susirinkti pačiam. Paprastai perkame kuo pigesnį, bet kaip sako liaudies išmintis: pigią mėsą šunys ėda. Gamintojai ne visada į rinkinius deda kokybiškus daiktus. Jie būna labiau suvenyriniai. Kuo mažiau pastangų, tuo daugiau efekto. Geriausia, jei turi prie kokio diržo ar kišenėje metalinę dėžutę. Dėžutę galima panaudoti kaip indą vandeniui virti, mažas kompasas padės rasti kelią, skiltuvėlis – sukurti ugnį, žvejybos reikmenys – susirasti maisto, o šokoladukas bent kelioms valandoms suteiks energijos.

Antras patarimas: atkreipk dėmesį į daiktų svorį ir efektyvumą. Kiekvienas papildomas kilogramas apsunkina tavo judėjimą, o neefektyvus daikto veikimas naudos neduoda. x

2

KAS LEMIA ASMENS PASIRINKIMUS?

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė

NUOTRAUKA: Gintarės Stulgytės asmeninis archyvas

Gintarė Stulgytė (19 metų) buvo nusiteikusi iš karto po mokslų pradėti tarnybą Tėvynės labui, tiesa, pirmas jos žvilgsnis krypo į Krašto apsaugos savanorių pajėgas (KASP), tačiau dėl sveikatos nepavykus to padaryti ji atrado Lietuvos šaulių sąjungą ir visai neseniai tapo šauliškos šeimos dalimi. Iškilmingos paminklo partizanui Juozui Lukšai-Daumantui atidengimo ceremonijos Liubave metu. Tuomet ji, kaip ir dar 20 Tėvynės labui tarnauti pasiryžusių piliečių, rugsėjo 4 dieną ištare šaulio priesaikos žodžius, o jau kitą savaitgalį dalyvavo pirmose savo gyvenime pratybose.

Iš karto po pratybų galvojau tik apie nuovargį, bet praėjus kuriam laikui, ėmiau galvoti apie kitas pratybas.

Kas lėmė tavo pasirinkimą priklausyti sukarintai organizacijai?

Karyba mane domino jau kur kas anksčiau. Dar būdama mažytė galvojau, kad noriu būti ten, kur galėčiau ginti savo Tėvynę.

Ilgainiui tas noras nedingo. Galiu sakyti, kad susidomėjimą karinėmis, sukarintomis organizacijomis lėmė smalsumas, noras pajusti, ką jaučia kariai, būdami mūšio lauke. Įsivaizdavau, kad pratybose, mokymuose būtent tai ir galima patirti. Taip pat norėjau išbandyti ir labiau pažinti save. Iš pradžių domėjausi tarnyba KASP, tuomet pavasarį, baigusi mokslus, bandžiau stoti ir papildyti karių savanorių gretas, tačiau nepavyko. Dėl sveikatos problemų negalėjau tapti kare savanore, bet, kaip matome šiandien, likimas atvedė į Šaulių sąjungą. Pasikalbėjau su Šaulių sąjungos nariais, teko pabendrauti su Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadu ir pasiūlymai prisijungti prie šaulių mane sudomino, galvojau, kodėl gi ne? Kai tik atsirado galimybė duoti priesaiką, taip ir padariau.

Tai tu nemanai, kad moterys ir sukarinta veikla nedera?

Tikrai ne. Mano manymu, moterys ir sukarinta veikla gali būti ir iš realių pavyzdžių. Tiek kariuomenėje, tiek ir Šaulių sąjungoje matome, kad tai puikiai suderinami dalykai. Žvelgiant plačiau į pasaulį, visada galima pasitelkti Izraelio pavyzdį, kai į kariuomenę šaukiami ne tik vyrai, bet ir moterys ir tai kuo puikiausiai veikia. Tad aš visiškai sutinku, kad tiek moterys, tiek vyrai gali dalyvauti sukarintoje veikloje ir atlikti užduotis kartu petyt petin, papildyti vieni kitus.

Davei priesaiką ir visai netrukus teko dalyvauti pirmosiose pratybose. Koks įspūdis?

Taip, praktiškai tik davus priesaiką teko patirti, kas yra šauliškos pratybos. Rugsėjo 11–12 dienomis mokėmės vykdyti ekstremalių situacijų užduotis gyvenvietėse, bendradarbiaujant su Priešgaisrine gelbėjimo tarnyba, policija ir greitąja medicinos pagalba, suvaldyti riaušes ir nukreipti žmonių srautus, susipažinome su ugniagesių įranga, mokėmės apieškoti žmones ir automobilius. Man tai buvo nauja, niekada neteko apieškoti automobilių, rankose laikyti ginklo, esu turėjusi rankose tik pneumatinį šautuvą, bet tikro ginklo niekada, tai buvo pirmas kartas, todėl buvo jausti atsakomybė, šiek tiek nejauku, bet buvo instruktažas, ginklo valdymo testas, buvau supažindinta su viskuo ir tada jau kiek ramiau pasidarė.

Nesitikėjau, kad įveiksiu visas užduotis ir nesutriksiu pratybų metu, tinkamai sureaguosiu į situacijas, bet padėjo šauliai, vadai, o įspūdžiai liko patys geriausi. Iš karto po pratybų galvojau tik apie nuovargį, bet praėjus kuriam laikui ėmiau galvoti apie kitas pratybas.

Kas buvo sunkiausia pirmą kartą atsidūrus tarp uniformuotų šaulių, miške?

Pratybų metu buvo sunkiausia susigaudyti, kas, kur vyksta ir nesutrikti – įveikti nepažįstamos aplinkos baimę tamsiu paros metu. Visai nejauku miške naktį, kai visi pojūčiai sustiprėja, o dar žinai, kad ir šiaip pratybos, yra scenarijus, o tu nieko nežinai – kažkas laukia, kažko imi pats laukti, įsijungia budėjimo režimas, jauti įtampą. Vakare, pavargus, jau buvo kilusių minčių ir apie namus, bet einant laikui, aktyviai veikiant jos taip ir dingo – namo visai nebesinorėjo.

Girdėjau, kad planuoji dalyvauti dar vienose pratybose ir jose netgi sutikti gimtadienį.

Galvoju apie tai. Kauno rinktinė kasmet organizuoja vertinamąsias pratybas rugsėjo mėnesį, nes pirmosios neišgąsdino, o sukėlė daug gerų emocijų, buvo labai įdomu, norisi dar vienų naujų įspūdžių.

Žinoma, galvojant apie šaulišką veiklą, planuoju dalyvauti ne tik pratybose, bet ir visuomeninėje veikloje, jeigu niekas nepasikeis mano gyvenime ir nereikės sustabdyti šauliškos veiklos.

Kiek matau šiandien, šauliška veikla labai įvairi, o žinios ir patirtys, įgytos čia,

neabejoju, pravers ir gyvenime. Pirmosios pagalbos mokymai – jiems buvo skirtas dėmesys pratybose, kuriose dalyvavau. Juk visada svarbu atnaujinti žinias, mokėti suteikti pirmąją pagalbą – to gali prireikti bet kada ir bet kur, ką išmoksi, pravers visą gyvenimą. Pavyzdžiui, svarbu žinoti, kaip sustabdyti kraujavimą ir kitus dalykus.

Kalbant su tavimi, aiškiai justsi, kad lūkesčiai, įstojus į Šaulių sąjungą, pasiteisino?

Iš tiesų, nelabai žinojau, kiek ir ko čia galima patirti ir išmokti, bet po pirmų pabuvimų su šauliais galiu drąsiai pasakyti, kad lūkesčius pateisino, o noro dar daug. Labai norisi išmėgins ir šaudymo galimybes, ir pratybose išmokti naujų dalykų. Galvoju netgi apie Bazinio šaulio įgūdžių kursą, kurį rinktinė organizuoja nepertraukiamai visą savaitę. Norisi patirti tą kareivinių gyvenimo būdą, išmėginti save nekasdieniškose situacijose, tik, aišku, klausimas, kaip viską suderinti su darbu. Ryžto ir smalsumo netrūksta, tikiuosi, kad pavyks.

Kalbant apie žmones, labai nustebino, kad visi tarsi šeima. Pirmą kartą atėjus ir bandant įsitraukti į naujas veiklas, kur svetimi žmonės, žinoma, nėra drąsu, jauku. Prieš pratybas dar ir tai šiek tiek kėlė nerimo, bet buvo nejauku gal pirmas kelias valandas, nes visi labai draugiškai priėmė, pasijutau kaip sava. Šauliai padėdavo, kai kildavo klausimų, vadai kantriai ir aiškiai viską paaiškindavo. Turbūt dėl to taip norisi grįžti, būti toje aplinkoje, bendrauti.

Kaip šeima reaguoja į tokį tavo pasirinkimą?

Šeima palaiko, ji džiaugiasi, kad esu tokio būdo, kad nebijau iššūkių. Galbūt kitiems atrodė, kad tai nestandartinė veikla, bet mano artimieji supranta mano norą. Turiu brolių, kurį taip pat kalbinu prisijungti prie šaulių, jis labai norėtų, bet dabar prasidėjo mokslai ir ši mintis kiek nutolo, tačiau tikiu, kad ateityje tikrai taps šauliu. Be to, jis pirmas pradėjo kalbas apie savanorišką krašto apsaugos tarnybą, nuo to ir aš užsidegiau ir štai jau dalyvauju pratybose. Tikiu, kad ir jis prisijungs.

Ką galėtum patarti žmogui, kuris nori, bet dvejoja užteiti į šaulių rinktinę ir užpildyti stojimo dokumentus?

Manau, galėčiau pasakyti, kad, jeigu turi užsispyrimo ir noro, tikrai reikia juo sekti ir nebijoti iššūkių, tiesiog pabandyti. Pratybų metu galima labai gerai pažinti save ir išmokti visiškai naujų, iki tol nemokėtų dalykų, kurie tikrai pravers gyvenime.

KARALIUS, KUNIGAİKŠČIAI IR BAJORŲ ŠIMTAS, ARBA KUR LIETUVAI GAUTI KARALIŲ?

TEKSTAS IR NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Liepos 6-ąją, prisimindami Mindaugo karūnavimą, švenčiame Valstybės dieną. Tačiau dabartinės Lietuvos ryšys su XIII amžiaus valstybe ir karaliaus vaidmeniu mūsų istorinėje sąmonėje reiškiasi itin aiškiai. Tačiau kertine Lietuvos istorijos figūra išlieka Vytautas Didysis, o Mindaugas, nors ir atspindi pasirinktą europietišką kelią, tikėtina, yra nepakankamai įvertintas. Apie lietuviškosios aristokratijos peripetijas, Vlado Putvinskio-Pūtvio „naujosios aristokratijos“ sampratą ir kalbama šiame straipsnyje.

1. Strasbūro Šv. Petro Naujojoje (St. Pierre-le-Jeune, pranc.) bažnyčioje esanti XV a. freska „Tautų žygis link kryžiaus“. Joje vaizduojamas krikščioniškos Europos tautų žygis į krikščionybę, kurią simbolizuoja kryžių laikantis Kristus. Lietuva žengia paskutinė.

KODĖL LIEPOS 6-OJI?

Nors vasara jau praėjo, tai netrukdo mums prisiminti 1253-uosius. Būtent tą dieną, teigiama, buvo karūnuotas visos Lietuvos karalius Mindaugas. Vienintelis ir nepakartojamas. Nors žvelgiant iš dabarties pozicijų Liepos 6-oji jau tapo įprasta valstybine švente, garantuojančia sąsają su senąja valstybe, tiesa ta, kad niekas nežino, kada ta karūnacija įvyko.

Dienos nustatymo laurai priklauso žymiajam istorikui prof. Edvardui Gudavičiui. Būtent jis „atspėjo“ arba „suskaičiavo“ šią dieną. Remdamasis tikru istoriniu dokumentu – Žemaitijos dovanojimo aktu – istorikas nustatė, kad jis sudarytas karūnavimo dieną.

Šį dovanojimą popiežius Inocentas IV patvirtino tų pačių metų rugpjūčio antroje pusėje. Toliau buvo skaičiuojama atbuliniu būdu. Kelionė iki Romos anuomet truko penkias savaites. Jas atmetus išeina, kad tikroji karūnacija vyko liepos 6 ar 13 dieną (mat turėjo būti sekmadienis).

Kad ir kokia būtų istorinė tiesa, faktas lieka faktu – dabartinė Lietuva turi valstybinę šventę, kuri it kokia bambagyslė jungia mus su „ana Lietuva“, primena laikus, kad būta karalių ir kunigaikščių, kurie nūnai prašapo, bet širdyje gal visgi liko?

KOKIO GALO MUMS TA LDK?

Valstybės, kurios turi šlovingą praamžius siekiančią istoriją (taip, mes tokie), visuomet siekia ją aktualizuoti dabartyje net tuo atveju, kai sąsajos gana miglotos. Tarkime, graikai. Dabarties graikų ryšys su antikos sengraisiais veik niekinis, bet tai jiems netrukdo save laikyti jų ainiiais ir senosios kultūros tęsėjais.

Panašūs procesai vyko ir kuriantis tarpukario nepriklausomai Lietuvai. Anuomečiai šviesuoliai atspirties ieškojo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Pagrindine istorine figūra buvo pasirinktas kunigaikštis Vytautas. Vien prisiminus šio didžio žmogaus mirties 500-ųjų metinių šventimą prieškario Lietuvoje tampa aišku, kad nė viena tarpukario šventė savo

mastu neprilygo šiai progai. Į šią valstybinę šventę buvo įtraukti visi nepriklausomos Lietuvos miestai.

Buvo rengiama Vytauto Didžiojo paveikslo kelionė per Lietuvą. Pagal grafiką jis buvo atvežamas į kiekvieną miestelį. Ten vykdavo sutikimas su specialiai pagamintais, papuoštais vartais, sakomos kalbos. Iš esmės paveikslas buvo priimamas kaip svečias, tikras kunigaikštis.

Regis, lietuvių sąmonėje giliai užkoduotas noras turėti karalių ar bent kunigaikštį. Šis reikalas vėl iškilo stojant į NATO, Europos Sąjungą. Buvimas Europoje legitimuojamas ir per Mindaugo krikštą bei karūnavimą. Kultūrinio, politinio ir net psichologinio požiūriu Lietuva įtraukiama į lotyniškosios Europos civilizacijos šeimą.

KUR GAUTI KARALIŲ (JEI PRIREIKTŲ)?

Pradėkime nuo to, kad Mindaugas nebuvo dailus ir „pūkuotas“ karalius. Kaip kiekvienas anuometis valdovas reikalus tvarkė žudydamas, papirkinėdamas ir apgaudinėdamas. Žinių apie jį galima rasti eiliuotoje Livonijos kronikoje, Hipatijaus ar Voluinės metraščiuose.

Tik Livonijos kronikoje jis pateikiamas kaip sumanus, gebantis įsiteikti, apsukrus žmogus. Slava, tiksliau, rusėnai, jį apibūdina kaip broližudį, apgaviką, stabų garbintoją, kuriam krikštas buvęs tik priemone tikslams siekti.

1263 metais Mindaugas buvo nužudytas kartu su sūnumis Rukliu ir Rupeikiu. Dinastija nutrūko ir tik XIV amžiuje apie jį užsimenama Gedimino laiškuose, XV amžiuje paminimas Vytautui ir Vokiečių ordinui sprendžiant reikalus dėl Žemaitijos sienos. XIX amžiuje Mindaugas vėl tapo reikalingas: kūrėsi tautinės valstybės, tad reikėjo į kažką „atsisipirti“ kuriant ideologinius valstybės pamatus.

Šaulių sąjungos įkūrėjas ir idėjinis vadas V. Putvinskis-Pūtvis taip pat neapėjo aristokratijos, karalių ir kunigaikščių temos tuo dar kartą parodydamas, kad lietuvių širdžiai tai artima ir įkvepianti tema. Tik viską pasuko kita, sau ir mums naudinga linkme.

ŠAULIAI KAIP „KARALIAI“ AR BENT JAU BAJORAI

Apsisprendęs už lietuviybę V. Putvinskis-Pūtvis pasiūlė nuosavą aristokratijos gaivinimo scenarijų, kurio dalimi tapo kiekvienas šaulys. Jo „naujosios aristokratijos“ branduoliu turėtų tapti šauliai. Nebesiremiamą kraujo ryšiu, paveldėjimu ar titulų gavimu iš karaliaus, viskas gerokai demokratiškiau.

Tautos aristokratijos žiedas, pasak V. Putvinskio-Pūtvio, turi būti sudarytas iš žmonių, kuriems nesvetimas aristokratiškas garbės, tėvynės meilės ir gynybos bei pasiaukojimo suvokimas, tačiau šie žmonės už šias vertybes apsisprendžia savanoriškai, vedami asmeninių vertybių ir tėvynės meilės.

Drąsu ir gal kiek akiplėšiška teigti, kad šauliai bene geriausiai atitinka naujosios aristokratijos sampratą, nes būtent jie – jei yra tikri aristokratai, tautos kariai – priešinsis vedami nepalaužiamų vidinių nuostatų, kylančių iš kažkur giliau, nei siekia politinės, socialinės, ekonominės sutartys ir susitarimai. Tai galėtų tapti naująja lietuviškojo elito vienijančia grandimi. Gal kiek atlėgtų kunigaikščių ir karalių ilgesys?

KAS BŪTŲ BUVĘ, JEI BŪTŲ BUVĘ?

Pabandykime įsivaizduoti, kaip būtų pasisukusi Lietuvos istorija, jei Mindaugo dinastija nebūtų nutrūkusi. Pirmiausia, mūsų valstybė būtų vakarėjusi gerokai greičiau. Kad ir koks veidmainis Mindaugas, tačiau anksčiau ar vėliau į sostą būtų atėjęs tikintis krikščionis valdovas, vadinasi, plėstųsi krikščionybės įtaka, stiprėtų tarpusavio santykiai su Vakarų valstybėmis.

Mūsų valstybės didžiųjų miestų centruose regėtume gerokai anksčiau statytas gotikines katedras ir vienuolynus.

Ne mažiau svarbus būtų ir greitesnis europinių miestų, valdžios institucijų radimasis. Ko gero, Kryžiaus karų nebūtume net patyrę, nes kryžiuočiai savo ekspansinės pajėgas būtų nukreipę labiau į Artimuosius Rytus.

Tiesa ta, kad nutrūkęs Mindaugo krikštas, nors ir ne visai nuoširdus, sustabdė greitesnį Lietuvos tapimą Vakarų dalimi. Visai tikėtina, kad valdovų, tiksliau, karalių, nebuvimas iki šiol veikia mūsų sąmonę ir būtent todėl vis dar prisimenamas prievartinis baltų tautų krikštijimas bandant gaivinti amžiams išnykusius pagoniškus tikėjimus.

PASKUTINIS NEVYKĘS BANDYMAS SUSIORGANIZUOTI KARALIŲ

Nedaug kas žino, kad Lietuvos Taryba 1918 metų liepos 11 dieną Vokietijos didiką Vilhelmą Urachą paskelbė Lietuvos karaliumi Mindaugu II. Į Lietuvą jis niekada neatvyko ir karūnuotas nebuvo, tačiau jo karūnavimui buvo gautas popiežiaus palaiminimas, o paskelbtasis karalius jau buvo pradėjęs mokytis lietuvių kalbos.

Prieš keliasdešimt metų viešojoje erdvėje pasirodė Uracho kunigaikščio, Württembergo grafo ir paskutinio, bet nekarūnuoto Lietuvos karaliaus Mindaugo II anūko Inigo von Uracho veidas. Nevertinsime to fakto rimtai, bet iš bėdos karalių turime.

Kalbant rimčiau, ilgai gyvenant be kilniosios politinės bendruomenės dalies randasi pagunda manyti, kad jos net nereikia. Arba yra sukuriami kokie nors pakaitalai, „protezai“, kurie grįsti menamu elitarizmu. Elitas savo įtaką grindžia ne vidine kultūra, išsilavinimu, bet materialiu turtu, gebėjimu atsidurti dėmesio centre ir t. t.

Mūsų, šaulių, užduotis – kiek įmanoma stipriau kovoti su tokia elitarizmo ar net aristokratijos samprata. x

SAVANORIŠKAJAI KRAŠTO APSAUGOS TARNYBAI SKAT (KASP) – 30 METŲ

TEKSTAS IR NUOTRAUKA:
Lidija Veličkaitė

Prie generolo Jono Žemaičio-Vytauto paminklo. Su vėliava stovi dim. gr. Zigfridas Jankauskas.

Lietuvos Respublikos (LR) Aukščiausiosios Tarybos 1991 01 17 įstatymu Nr. I-958 buvo įkurta Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba (SKAT). Nuo 1998 metų pavadinimas pakeistas į Krašto apsaugos savanorių pajėgas (KASP).

Švenčiant SKAT (dabar KASP) įkūrimo trisdešimtmetį 2021 08 21 Vilniuje Lietuvos kariuomenės Ordinariato pagrindinėje Šv. Ignoto bažnyčioje aukotos mišios. Mišių aukoje paminėti žuvę už Tėvynės laisvę savanoriai, taip pat ir 1991 metų rugpjūčio 21 dieną prie Parlamento žuvęs SKAT Alytaus rinktinės savanoris Artūras Sakalauskas. Joms pasibaigus prie Krašto apsaugos ministerijos esančio paminklo generolui Jonui Žemaičiui-Vytautui surengta SKAT kūrusių etatinių darbuotojų ir savanorių rikiuotė (apie 250 savanorių). Joje dalyvavo SKAT štabo, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Alytaus, Marijampolės, Tauragės, Telšių ir Utenos rinktinės su buvusiais rikiuotės vadais. Krašto apsaugos viceministrui Žilvinui Tomkui raportavo pirmasis Alytaus rinktinės vadas Arūnas Dudavičius (dabar ats. plk.). Buvo sugiedotas Lietuvos himnas, padėta gėlių prie generolo Jono Žemaičio-Vytauto paminklo. Rikiuotę sveikino Krašto apsaugos viceministras

Ž. Tomkus, LR Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Laurynas Kasčiūnas, Krašto apsaugos departamento generalinis direktorius, pirmasis krašto apsaugos ministras garbės savanoris Audrius Butkevičius.

Toliau renginio dalyviai pajudėjo Vilniaus įgulos karininkų ramovės link, kur vyko SKAT (dabar KASP) trisdešimtmečio suvakčiai skirta konferencija. Jos vedėjai: ats. plk. Arūnas Dudavičius, dim. gr. Zigfridas Jankauskas ir ats. mjr. Dalius Sinkevičius. Renginys pradėtas tylos minute, kuria pagerbtos 1991 metų sausio 13-osios, gegužės 19-osios, liepos 31-osios ir rugpjūčio 21-osios aukos, slenkant kadrams su žuvusiųjų ir mirusiųjų nuotraukomis, kurias atrinko ats. mjr. Dalius Sinkevičius. Konferencijos dalyvius sveikino Sausumos pajėgų vado pavaduotojas plk. Artūras Jasinskas, KASP štabo viršininkas plk. lt. Mantas Juozaitis, kuriam dar buvo pavesta rinktinių vadams įteikti suvenyrus.

Kaip idėja prisiminti pirmąsias savanorių uniformas 30-mečio proga buvo pasiūtos žalsvos kepuraitės, kurias užsidėjo Alytaus, Telšių, Ukmergės rinktinės savanoriai ir pirmieji rinktinių vadai. Tai šios šventės simbolis ir išskirtinumo ženklas, kad asmuo yra SKAT savanoris.

LR Seimo narys, karo istorikas prof. Valdas Rakutis pasidalijo mintimis tema – „SKAT: istorinis vertinimas“. Profesorius priminė Graikijos antikinį herojų Jasoną, kuris vyko į Kolchidę, dabartinį Sakartvelą, Aukso Vilnos atvežti. Vietinis karalius davė baisų išbandymą. Tai buvo drakono dantys, kuriuos pasėjęs iš žemės išaugtų nauja kariuomenė. Tad savanorių kariuomenę profesorius ir pavadino tais drakono dantimis, kuri, atėjus pavojui, išauga iš niekur. Juk labai sunkiais laikais, kai krašto kariuomenės nėra, kraštą užvaldęs koks priešas ar visiška beviltiška situacija, iš drakono dantų išauga kariuomenė. Prof. V. Rakutis sako, kad sukilėlius daugiausia žinome iš XIX amžiaus, bet jų būta XVIII amžiuje ir anksčiau. Kas 30 metų kiekviena karta užaugina savo sukilėlių. Ir nors skaičiuojame tris savanorių kartas, nėra tikslaus šitų savanorių skaičiaus. Jie atsiranda tada, kai tauta praranda laisvę ir nepriklausomybę. Kiekviena karta mokosi iš savo senelių, tėvų pasakojimų. Tai įstringa atmintyje ir tada, kai ateina laikas, tie drakono dantys duoda želmenį, kad užaugtų nauja kariuomenė. Tinkama švietimo sistema per 1918–1940 metų nepriklausomybės laikotarpį išaugino drakono dantis, jie neblogai sudygo 1990 metais. Aišku, dar vyko partizaninis karas, 1941 metų sukilimas, kurio jokių būdu negalima užmiršti. Nors ir metais pavėluota po nepriklausomybės praradimo, žmonės tai padarė, ėjo ginti savo Tėvynės. Daugelis jų žuvo, net du tūkstančiai, lygiai tiek, kiek per 1918–1920 metų nepriklausomybės kovas. Profesorius teigia, jei užmiršime 1941 metų sukilimą, mus po 40 metų taip pat užmirš. Lietuva turi savo didvyrių ir privalo juos minėti.

1990 metais, tik paskelbus nepriklausomybę, labai greitai buvo paskelbtas pirmasis šaukimas į savanorius. Visais laikais savanoriai yra pavojingi, nes jų negalima kontroliuoti. Bet be jų taip pat neįmanoma. Kai reikalas prispaudžia, jie pašaukiami. Tad profesorius sako, kad nereikia stebėtis, jog kažkas nepastebėjo savanorių, jų neįvertino.

Valstybė nėra vien tikrai partija ar vyriausybė. Valstybė yra kur kas daugiau su visais žmonėmis ir drakonų dantimis. Ir kai ateina sunkūs laikai, visa ši jėga sukiyla. Kai pergalė iškovota, vėl visi grįžta į savo vietas. Profesorius pastebi, kad nereikia svajoti, jog dabar laikai kiti, nesišvalgyti atgal, o žiūrėti tik į priekį – turėsime

gerovės valstybę. Jis nuramina – kaip buvo prieš du tūkstančius metų, taip bus ir po dviejų tūkstančių.

„Norėčiau padėkoti, gerbiami bendražygiai, už tai, kad atlaikėte tada, bet negalvokite apie tai, kaip čia viskas blogai, o dirbkite tą darbą, t. y. auginkite jaunąją kartą, kad ji prireikus galėtų ginti Tėvynę“, – palinkėjo profesorius.

„SKAT kūrimosi iššūkiai, karinio rengimo organizavimas, valstybinių objektų apsauga, Rusijos ginkluotųjų pajėgų, dislokuotų Lietuvoje, kontrolė ir jų išvedimas“, – šia tema pranešimą skaitė ats. plk. A. Dudavičius. „Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis pradeda 19–40 metų vyrų, kurie norėtų tarnauti savanoriais krašto apsaugos sistemoje, registraciją. Jeigu esate pasiryžę padėti laisvos Lietuvos Krašto arba Pasienio apsaugai, kviečiame, užpildžius anketą, registruotis artimiausioje Sąjūdžio būstinėje“, – toks skelbimas buvo išplatintas būsimiems savanoriams. Greitu laiku miestuose buvo suformuoti SKAT rinktinių štabai ir kuopos, kovinio rengimo organizavimas, valstybinių objektų apsauga pagal LR Vyriausybės 1991 12 17 nutarimą Nr. 569 [1 200 savanorių saugojo 32 energetikos objektus], Rusijos Federacijos karinių dalinių blokavimas ir kontrolė pagal SKAT vado 1992 05 13 įsakymą Nr. 159. [SKAT kariai pastatė 44 postus prie Rusijos kariuomenės dalinių, dislokuotų Lietuvoje. Postuose budėjo apie 1 000 savanorių. Buvo patikrintas 18 341 karinis automobilis ir 47 810 Rusijos Federacijos kariškių.] Rusijos kariuomenė buvo išvedama keturiais etapais: I etapas – 1992 09 08–12 31, II etapas – 1993 01 01–03 31, III etapas – 1993 04 01–06 30, IV etapas – 1993 07 01–08 31.

Pirmosios SKAT žaidynės įvyko 1991 metų liepą Vingio parke Vilniuje, antrosios – 1992 metų liepą Kalnų parke Vilniuje, trečiosios – 1993 metų liepą Dainų šventės parke Klaipėdoje. Pagrindinis žaidynių iniciatorius ir organizatorius – dim. mjr. Antanas Burokas. Į šių žaidynių renginių buvo kviečiama ir visuomenė, kad artimiausios susipažintų su savanoriais ir jų veikla. 1991–1992 metais SKAT tarnavo apie 12 tūkstančių savanorių.

SKAT Kauno rinktinės vadas garbės savanoris dim. mjr. Vitalijus Edvardas Straleckas perskaitė pranešimą „SKAT rinktinių kūrimosi laikmetis“, kuriame atskleidė Kauno rinktinės kūrimąsi jau 1990 metų lapkričio 23 dieną, kai apsirengę juodomis uniformomis kariai žygiavo Kauno gatvėmis, o žmonės juos sveikino, dovanojo gėles. Pirmasis vadas V. E. Straleckas didžiavosi savo rinktinės kariais, kurių kasdien pasipildydavo po 100 ir po

trijų mėnesių rinktinę sudarė 2 tūkstančiai žmonių. Pirmiausia vadas pradėjo karius treniruoti ir tai vykdavo kasdien. Kariai atlaikė 1991 metų sausio 13-ąją, neleido įsiveržti į Parlamentą, nuversti Vyriausybės. Ypač kariai kovėsi prieš sausio įvykius – sausio 8 ir 9 dienomis – su priešiškomis „Jedinsvos“ jėgomis. Vadas apgailestauja, kai sakoma, kad visa tauta gynė Lietuvą. Daugelis žmonių stovėjo prie Lenkijos sienos ir laukė, kuo viskas baigsis. Ir prie Parlamento stovėjo apie 10 tūkstančių žmonių, kurie apgynė Lietuvą.

SKAT Vilniaus rinktinės savanoriui, dim. vyr. srž. Gediminui Juškevičiui 1991-aisiais buvo 43 metai. Tėvų ir senelių suformuotos pažiūros įskiepijo meilę Tėvynei, tad nedvejodamas prieš pat Sausio įvykius budėjo Parlamento rūmuose, kuriuose ir prisiekė tarnauti savo šaliai. Netrukus įstojo į savanorius, mokėsi tuomet vadinamuosiuose Būrio vado kursuose, tobulinosi kariuomenės taktikos veiksmų srityse.

Konferencijoje buvo priimtos dvi rezoliucijos: „Dėl LKKS [Lietuvos kariuomenės kūrėjų sąjunga] medaliui valstybės statuso atstatymo“ ir „Dėl laisvės kovų monumento Lukiškių aikštėje.“

Konferencija užbaigta Juozo Naujalio daina Maironio žodžiais „Lietuva brangi“, kurią atliko Vilniaus įgulos karininkų ramovės folkloro ansamblis „Vilnelė“ [vadovė Laima Purlienė] pritariant susirinkusiesiems.

Šios dienos programa tęsėsi LR Seimo didžiąjame kieme surengta Parlamento gynėjų rikiuote. Turėjusi vykti sausio 12 dieną, dėl pandemijos perkelta į rugpjūčio 21 dieną kartu pagerbiant ir 1991 metų rugpjūčio 21 dieną žuvusį Parlamento gynėją savanorį Artūrą Sakalauską. Vėliau prie netoliese Seimo rūmų esančio paminklinio akmens, skirto savanoriui Artūrai Sakalauskui, įvyko jo 30-ųjų žūties metinių pagerbimo ceremonija. A. Sakalauskas po mirties apdovanotas Vyčio Kryžiaus pirmojo laipsnio ordinu, Sausio 13-osios atminimo ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliais. Pagarbą Parlamento gynėjui A. Sakalauskui išreiškė LR Prezidentas Gitanas Nausėda atsiųstame laiške. Kalbėjo LR Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė, LR Seimo Pirmininko pavaduotoja Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė, pirmasis atkurtos Lietuvos vadovas prof. Vytautas Landsbergis, krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas, kariuomenės vadas gen. lt. Valdemaras Rupšys. Savanorio motinai Genovaitei Sakalauskienei netekties žaizda niekada neužgis, tačiau vis su skausmu prisimenanti sūnų ir žinanti, kad kovos be aukų nebūna, ji su nerimu žvelgia į Lietuvos ateitį... x

KARO AKADEMIJOS KARIŪNŲ GRETAS PAPILDĖ GAUSUS JAUNŲJŲ ŠAULIŲ BŪRYS

TEKSTAS: Lina Vaitiekūnaitė
NUOTRAUKA: Eimantas Genys

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija mokslo metus pradėjo sulaukusi gausaus būrio abiturientų, pasirinkusių karininko profesiją ir studijas joje. Pastaruosius trejus metus jų skaičius ir susidomėjimas karininko profesija reikšmingai didėjo. Tai rodo Akademijos populiarumą ir jaunų žmonių norą prisidėti prie šalies saugumo stiprinimo. Lietuvos šauliai yra vieni aktyviausių, siekiančių šio tikslo ir savo ateitį matančių savo šalies kariuomenėje.

Akademijos auklėtinių kariūnų gretas tradiciškai, kaip ir kiekvienais metais, papildė jaunieji šauliai, kurie jau yra susipažinę su kario veikla ir pasižymi aukšta motyvacija, nuosekliai siekia tapti Lietuvos karininkais. Šiais metais studijas Akademijoje pradėjo 29 šauliai.

Kariūnai Bazinio kariūno kurso pratybose.

KARININKO PROFESIJA IŠLIEKA POPULIARI

Pasak Karo akademijos viršininko plk. Juozo Kačergiaus, didėjančios kariūnų gretos džiugina, bet kartu įpareigoja suteikti jiems kokybiškas studijas. „Siekiamo, kad jas Akademijoje rinktųsi gabiausi ir motyvuoti Lietuvos abiturientai. Viena svarbiausių strateginių krypčių ir yra aukščiausio lygio į kariūną ir studentą orientuotos universitetinės ir karybos studijos, kurių sulaukia į Akademiją įstojęs jaunas žmogus“, – pristato Karo akademijos viršininkas.

PIRMOSIOS PRATYBOS – BAZINIS KARIŪNO KURSAS

Nauji pirmakursių išbandymai jau prasidėjo. Tapę studentais ir pradėję studijas Karo akademijoje, susipažinę su pagrindinėmis kario taisyklėmis, jau rugpjūčio 29 d. jie išvyko į Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomąjį pulką Rukloje, kur išeis 7 savičių Bazinį kariūno kursą ir įgis būtiniausių karybos žinių bei praktinių įgūdžių.

Didžiąją kurso Rukloje dalį sudaro praktinės pratybos auditorijoje ir vietovėje. Kariūnai mokosi karo inžinerijos, taktikos, ryšių, topografijos, rikiuotės ir pirmosios medicinos pagalbos pagrindų. Mokymų metu prioritetas teikiamas jaunuolių fizinei būklei stiprinti, siekiant paruošti organizmą dar didesniems fiziniais krūviams.

Jonušo Radvilos mokomojo pulko instruktoriai patvirtina, kad visi Karo akademijos pirmakursiai yra labai motyvuoti, nes po šių pratybų toliau nori mokytis ir tobulėti kaip kariai – tapti vadais.

NEBIOJŲ NAUJŲ IŠŠŪKIŲ

Pratybose dalyvaujantys šauliai tvirtina, kad bent iš pradžių jų metu viskas vyksta be streso.

„Beveik devynerius metus esu šaulė. Taip pat savanoriškai atlikau nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą, todėl viskas kol kas man pažįstama. Vadovavimo patirties turiu. Galima sakyti, man tenka ir galiu dabar pamokyti kitus kariūnus ne šaulius. Bet į akis nelendu – tik kai paprašo pagalbos, padedu. Esu komandos žmogus, todėl randu bendrą kalbą“, – džiaugiasi iš Tauragės atvykusi krn. Gabija Globytė. „Žinoma, kai prasidės dalykai, kurie anksčiau sunkiai sekėsi, ir aš patirsiu stresą. Bet ir tada mes mokysimės, gal netgi labiau stengsimės, ir motyvacijos atsiras daugiau“, – paaiškina mergina.

Krn. Lukas Malakauskas patvirtina, kad pratybose yra ko mokytis:

„Man dabar daug kas nauja, nes neatlikau nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos ir šaulių veikloje neteko labai aktyviai dalyvauti. Todėl čia yra su kuo susipažinti. Yra iššūkių, dėl kurių reikia pasispausti, bet streso nejaučiu. Nekyla minčių, kodėl aš čia esu, nes užtikrintai jaučiuosi.“

VIENAS BŪRYS – VIENAS KUMŠTIS

Krn. Medeinė Ugnė Blinstrubaitė prisipažįsta, kad dabar turi tikslą ne tik sėkmingai baigti Bazinį kariūno kursą, gauti daugiau žinių ir įgyti patirties: „Noriu geriau susipažinti su naujais žmonėmis, su kuriais reikės ketverius metus mokytis. Noriu juos pažinti, kad jaustumėmės kaip viena šeima.“ Tikslą baigti studijas Karo akademijoje ir tapti karininke mergina išsikėlė atėjusi į Lietuvos šaulių sąjungą, dalyvaudama šaulių renginiuose ir dirbdama su draugiais toje pačioje kuopoje, kai visi jautėsi kaip viena komanda.

„Vienas būrys – vienas kumštis“, – Medeinę papildė raseiniškis kariūnas Daivas Adomaitis. – Jau teko vadovaujamas pareigas eiti šaulių kuopoje. Šiose pratybose taip pat susipažinau su vadovavimu. Įsivažiavome, susibendravime ir įtampos nebejaučiamo.“

„Jau pirmosiomis dienomis, kol dar nestudijavome Lietuvos karo akademijoje, buvo susipažinimo vakaras, kambariuose vienas su kitu pasikalbėdavome. Kelionėje į Ruklą pradėjome vienas su kitu bendrauti ir vienas kitą geriau pažinti. Atsirado bendrystė, užsimezgė draugystė ir dabar vienas kitą palaikome. Neleisime nė vienam išvažiuoti“, – optimistiškai nusiteikęs teigia Daivas.

DRAUGAI TAIP PAT DOMISI STUDIJOMIS KARO AKADEMIJOJE

Pirmakursius šaulius palaiko ir kiti jų draugai šauliai, dabar nestudijuojantys Karo akademijoje. Gabija pažįsta du savo rinktinės šaulius, jau baigusius Akademiją ir dabar sėkmingai tarnaujančius Lietuvos kariuomenėje.

Medeinės draugai planuoja studijas. „Vienas jų į Karo akademiją ketina stoti kitais metais, kitas – po poros metų. Jaunųjų šaulių aš jau dabar laikiu Akademijoje“, – linksmiai pasakoja kariūnė.

PO PRATYBŲ – PRIEŠAIKA LIETUVOS VALSTYBEI

Kariūnams, sėkmingai išėjusiems Bazinį kariūno kursą, išlaikiusiems visų mokomųjų dalykų testus ir atlikusiems nustatytas individualias užduotis, po baigiamųjų

pratybų bus įteikti kurso baigimo pažymėjimai, rodantys, kad jie turi tolesniems mokymams ir studijoms Karo akademijoje būtinas psichologines, fizines ir profesines savybes. Spalio 24 dieną pirmo kurso kariūnai prisieks tarnauti Lietuvos valstybei ir toliau tęs studijas Karo akademijoje.

LAUKIA UNIVERSITETINĖS STUDIJOS IR KARINIS RENGIMAS

Karo akademijoje kariūnai mokysis pagal tris universitetinių studijų programas: Tarptautinių santykių, Gynybos technologijų vadybos ir Nacionalinio saugumo ir gynybos. Pagal Gynybos technologijų vadybos programą nusprendę studijuoti jaunuoliai galės rinktis ir karinio rengimo kryptį. Nutarę tapti Karinių oro pajėgų karininkais jaunuoliai mokysis ir Lietuvos karo akademijoje, ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto Antano Gustaičio aviacijos institute, o pasirinkę Karinių jūrų pajėgų karininko studijas – Lietuvos aukštojoje jūreivystės mokykloje.

Karinis rengimas vyks pagal Bazinio kariūno kurso programą, skirtą pagrindinėms karybos žinioms ir įgūdžiams, reikalingiems ne tik profesinėje karo tarnyboje, bet ir įvairiose civilinėse srityse, suteikti. Per paskaitas įgytas teorines žinias kariūnai kiekvieną semestrą įtvirtins lauko taktinėse pratybose.

Sėkmingai išėjusiems 4 metų Bazinio kariūno kurso ir universitetinių studijų programas Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos absolventams bus suteiktas pirmasis karininko (leitenanto) ir bakalauro kvalifikacinis laipsniai.

KARIŪNAI – LIETUVOS KARIUOMENĖS ATEITIS

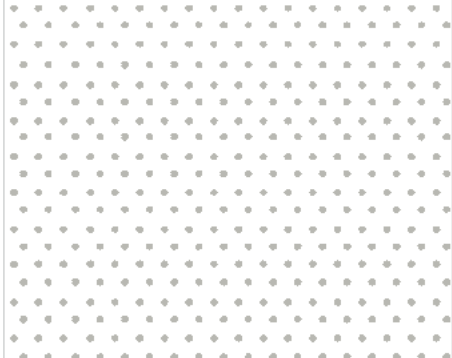
„Akademijos auklėtiniams noriu palinkėti atsakingai mokytis, bet kartu pasinaudoti visomis galimybėmis, kurias teikia studijos Karo akademijoje. Ryžtingai ir drąsiai ženkite pasirinktu keliu, nes tai darote Tėvynės labui. Turime didelių su jumis susijusių lūkesčių, nes jūs – kariuomenės ateitis“, – į kariūnus kreipiasi Akademijos viršininkas plk. Juozas Kačergius. x

MOBILIZACIJOS IR PILIETINIO PASIPRIEŠINIMO DEPARTAMENTO INFORMACIJA. MOBILIZACIJOS PRATYBOS IR MOKYMAI

TEKSTAS: Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas

„Mobilizacija – labai plati sąvoka. Ją suprantame kaip susitelkimą, pasiruošimą svarbiems įvykiams, pavyzdžiui, sportininkai mobilizuoja jėgas prieš svarbias varžybas, gamyboje darbo jėga ir ištekliai mobilizuojami siekiant tam tikro rezultato, na, o valstybės mobilizacija yra įstatymiškai reglamentuotas valstybės ir savivaldybės institucijų veiklos pertvarkymas ir pasirengimas galimai karo grėsmei, kad būtų užtikrintos gyvybiškai svarbios valstybės funkcijos“, – trumpai paaiškina Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos Mobilizacijos skyriaus vedėjas Arūnas Pudžemis.

MOBILIZACIJOS SĄVOKA

Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra nustatčiusi šešias gyvybiškai svarbias valstybės funkcijas: Valstybės gynyba, Valstybės valdymas ir savivaldybių institucijų veikla, Ekonomikos ir civilinės infrastruktūros funkcionavimas, Gyventojų būtinųjų poreikių tenkinimas, Vidaus saugumas, Tarptautinė veikla. Šias funkcijas Vyriausybė įsipareigoja užtikrinti ir mobilizacijos ar karo padėties metu. Todėl norint tinkamai užtikrinti visas šias funkcijas turi būti aiškiai numatytas mobilizacijos valdymas, suplanuoti visi reikalingi veiksmai ir priemonės, numatytas materialinių, žmogiškųjų, finansinių išteklių suteikimas, parengtas reikiamas personalas. Kitaip tariant, turi veikti mobilizacijos sistema, apimanti visą valstybę.

Taigi, kad būtų pasirengta mobilizacijai, tai yra užtikrintos gyvybiškai svarbios valstybės funkcijos, Vyriausybė yra paskyrusi valstybinės mobilizacinės užduotis valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pagal kompetencijos sritis. Už skirtų užduočių įgyvendinimą atsakingos ministerijos ir savivaldybės, joms pavaldžios institucijos ir ūkio subjektai, taip pat kitos institucijos ir įstaigos, tokios kaip Lietuvos bankas, Vidaus saugumo departamentas, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas ir kitos institucijos, bei kiti ūkio subjektai, su kuriais sudarytos sutartys.

MPPD

Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas [MPPD] yra ta institucija, kuri dalyvauja Krašto apsaugos ministerijai formuojant valstybės mobilizacijos politiką. Departamento specialistai jau ne vienus metus dirba su daugiau kaip aštuoniasdešimt penkiais Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijomis, kurioms yra paskirtos valstybinės mobilizacinės užduotys. Tikslas – padėti šioms institucijoms pasirengti

mobilizacijai, koordinuoti jų mobilizacijos planų rengimą, teikti metodinę pagalbą rengiant planus ir prižiūrėti, kad viskas būtų atlikta ir tinkamai pasiruošta mobilizacijos arba karo padėties metu užtikrinti gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimą.

MOKYMAI

Kitas svarbus pasirengimo mobilizacijai aspektas – mokymai. Paskaitų, seminarų tikslas – kuo išsamiau supažindinti dalyvius su pasirengimu mobilizacijai, priimančiosios šalies paramos teikimu, hibridinėmis grėsmėmis, valstybės ginkluotos ir neginkluotos gynybos būdais. Pristatomos teisės aktų, reguliuojančių pasirengimą mobilizacijai, jos valdymą ir vykdymą, PŠP teikimo aktualijos. Aptariami atvejai, kai gali būti skelbiama mobilizacija, karo padėtis ir kaip vykdomas pilietinis pasipriešinimas. Suteikiamos žinios, susijusios su valstybinių mobilizacinių ir PŠP teikimo užduočių vykdymu, valdymu ir koordinavimu. Siekiant užtikrinti mokymų kokybę stengiamasi suteikti kuo įvairesnės informacijos, susijusios su nacionaliniu saugumu. Mokymų metu pranešimus skaito ne tik MPPD specialistai, bet ir savo srities profesionalai iš LK gynybos štabo, Krašto apsaugos savanorių pajėgų, strateginės komunikacijos departamento ir kitų institucijų.

PRATYBOS – SVARBI MOKYMŲ DALIS

Mobilizacijos pratybų metu tiriama, kaip mobilizacijos ar karo atveju veiktų atsakingos institucijos. Rengiamos tiek institucinio lygmens pratybos, kurių metu siekiama įvertinti vienos institucijos pasirengimą mobilizacijai ir PŠP teikimui, tiek tarpinstitucinio lygmens pratybos, kurių metu tiriama kelių institucijų ir subjektų, veikiančių viename regione, sąveika ir veiksmų suderinamumas su kitais mobilizacijos sistemos subjektais, užtikrinant gyvybiškai svarbias valstybės funkcijas paskelbus mobilizaciją ir skirtingų karinio konflikto fazių metu.

Rengiant pratybas didžiausiu iššūkiu išlieka į pratybas pritraukti kuo daugiau dalyvių iš skirtingų organizacijų, Lietuvos kariuomenės, Vidaus reikalų sistemos ar Lietuvos šaulių sąjungos, taip pat įvairių labdaros organizacijų, švietimo ir sveikatos sistemų, verslo sferų, gamintojų, pramoninkų, paslaugų tiekėjų, nevyriausybinių organizacijų, veikiančių regione. Tokio tipo pratybos jau rengtos Utenos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Telšių apskrityse. Imant ne vieną miestą, o visą regioną ir jame veikiančias organizacijas.

Modeliuojamomis situacijomis siekiama išsiaiškinti institucijų gebėjimą vykdyti valstybines mobilizacines užduotis, PŠP teikimą atvykstančioms pajėgoms, bendradarbiavimą su vietos gamintojais, prekybininkais, sąveiką su Krašto apsaugos savanorių pajėgomis, Lietuvos šaulių sąjunga ir teritorijoje veiklą vykdančiomis nevyriausybėmis organizacijomis, kurios savo resursais ir patirtimi gali prisidėti prie regiono saugumo.

Pavyzdžiui, simuliuojamų įvykių metu tiriama pasirengimas darniai veikti kilus karinio konflikto grėsmei: užtikrinant geriamojo vandens gyventojams tiekimą, jų aprūpinimą maistu, būtinų sveikatos priežiūros paslaugų ir medikamentų teikimą, socialinių paslaugų priimančiosios šalies paramos atvykstančioms pajėgoms teikimą, rekviziciją, pabėgėlių judėjimo reguliavimą, gyventojų evakuacijos ar priėmimo, viešosios tvarkos ir saugumo, civilinio ir karinio bendradarbiavimo sklandų organizavimą.

Kiekvienais metais į pratybas pavyksta pritraukti vis daugiau skirtingų organizacijų, pratybose savo patirtimi dalijasi ne tik savivaldybių, ministerijų, Lietuvos kariuomenės dalinių, Valstybės sienos apsaugos, muitinių, Kalėjimų departamento, Viešojo saugumo tarnybos, policijos atstovai, bet ir ligoninių, universitetų, Lietuvos šaulių sąjungos, Elektros, vandens, šilumos tiekėjų, Maisto banko, Maltiečių,

Raudonojo kryžiaus, maisto gamintojų „Mantinga“, prekybos tinklo „Maxima“ bei kitų organizacijų atstovai.

ŠAULIŲ SĄJUNGA MOBILIZACIJOS PROCESU

MPPD glaudžiai bendradarbiauja su Šaulių sąjunga ne tik pilietinio pasipriešinimo klausimais, tai viena motyvučiausių organizacijų, prisidedančių prie įvairių veiklų. Šaulių sąjungos veikla yra nepamainomas indėlis mobilizacijos procese ir parama savivaldybėms visuose Lietuvos regionuose. Kalbant apie pasirengimą mobilizacijai įvairiose institucijose, dažnai trūksta žinių ir įgūdžių, kaip užtikrinti viešosios tvarkos palaikymą, kritinės infrastruktūros objektų apsaugą, užtikrinti piliečių saugumą, todėl MPPD skatina savivaldybių bendradarbiavimą tarp vietos savivaldos ir Šaulių sąjungos padalinių. x

KAIP PARTENONAS JŲ ORĄ IŠLĖKĖ

1

AKROPOLIS IR PARTENONAS

Menkiau informuotam žmogui šie du graikiški pavadinimai yra beveik sinonimai, tačiau taip manyti klaida. Akropolis (gr. *akros* – aukštutinis ir *polis* – miestas) iš tiesų – įtvirtinta senovės graikų miestų dalis. Dažniausiai būtent ten kūrėsi pirmosios gyvenvietės ir tvirtovės, kurios vėliau apaugdavo miestu.

Plečiantis miestui akropolis likdavo centrine miesto dalimi, kurioje stovėjo šventyklos ir kiti visuomeniniai pastatai. Žinomiausias Atėnų akropolis (V amžiaus antroji pusė) su klasikiniais pastatais – Partenonu, Propilėjais, Atėnės Nikės šventykla, Erechėjonu. Šiame tekste daugiausia dėmesio skiriama būtent Partenonui. Tiksliau sakant, pasiaiškinsime, kodėl prie šio įstabaus istorinio paminklo suniokojimo prisidėjo tie, kuriems helenizmas buvo prie širdies.

Partenonas ištverbė dešimtis žiaurių užkariavimų, plėšimų ir gaisrų. Romos imperijos saulėlydžio laikais ten buvo įkurta krikščionių bažnyčia, barbarų (gotų) antpuolių metu pastatas beveik nenukentėjo, kryžiuočiai taip pat tik šiek tiek apiplėšė interjerą teisindamiesi „per didelę pagonių įtaką“. Net Osmanų imperijos laiku Partenonas gyveno ramų gyvenimą. Tik jo skliautuose aidėjo ne Biblijos, o Korano skaitymai. Tik XVII amžiuje didingoji Atėnės šventykla buvo susprogdinta ir vaizdas drastiškai pasikeitė...

„ŠVENTOJI LYGA“

Po 1683-ųjų lenkų ir lietuvių pergalės prieš turkus europiečiai suvokė, kad Osmanų imperija silpsta ir metas iš tiesų stoti į kovą. Laisvojo miesto Venecijos gyventojai turėjo prekybinių interesų Viduržemio jūroje, todėl dėjosi prie naujai kuriamos „Šventosios lygos“ kariuomenės ir laivyno. Šventasis Sostas ženkliai parėmė „Šventosios lygos“ armados (laivyno) statybą. Vadu tapo žymios giminės atstovas Francesco Morosini. Po sparnuotojo Venecijos liūto vėliava kariaujančiam laivynui šis visada raudonus rūbus dėvintis admirolas vadovavo nuo 32 metų ir praktiškai visą gyvenimą nieko daugiau neveikė, tik kovojo su turkais. 1684 metais po iškilmingų mišių Šv. Marko katedroje Venecijoje per šešiasdešimt metų perkopęs admirolas laivyną pasuko rytų link. Sausumos pajėgoms vadovavo švedas grafas Otto Vilhelmas Königsmarckas. Įdomi detalė – Leipcigo universitete jo parašytas mokslinis darbas buvo apie Atėnų nuostolius patiriant turkų okupaciją. Tuomet dar niekas nežinojo, kad šis švedas galingai prisidės prie helenistinio paveldo sunaikinimo.

BEPROTIŠKA KARINĖ GUDRYBĖ

Korintas, Argas, Patrai ir dar kiti Pietų Graikijos miestai buvo išvaduoti nuo turkų įtakos. Visas Peloponeso pusiasalis buvo krikščionių rankose. Reikėjo apsispręsti: arba leisti kariuomenei kiek pailsėti, arba avantiūristiškai smogti Atėnams ir juos išvaduoti iš tokio greito ir netikėto smūgio nesitikinčio priešo.

Švedas O. W. Königsmarckas buvo didis oratorius ir ne mažesnis garbėtroška, todėl jo ugingos kalbos apie būtinybę išlaisvinti Aristotelio, Sokrato ir Platono miestą buvo palaikytos. Patyręs karys F. Morosini suprato šios užmačios avantiūrizmą, bet žygiui nesipriešino. Tai buvo Partenono pabaigos pradžia.

Atėnų gyventojai net atsiuntė garbių vyrų delegaciją norėdami išsipirkti nuo išlaisvintųjų, tačiau tai nepadėjo. F. Morosini, norėdamas įtikinti turkus, kad plaukia į Eubojaus salą, nuleido laivų patrankas ir netikėtai vėl jas parengė mūšiiui jau prie Pirėjaus – pagrindinio Atėnų uosto, kuris yra vos už kelių kilometrų nuo akropolio. Turkams tai nieko gero nežadėjo, nes suveikė netikėtumo faktorius. Jiems neliko nieko kito, tik įsitvirtinti akropolyje.

Atėniečiai buvo priversti taisyti aukštyn patrankas, proviziją ir paraką, kurį turkai nusprendė sandėliuoti Partenone. Jie manė, kad Venecijos laivynas nešaudys į šį istorinį paminklą, kuris tam tikru metu buvo dar ir krikščionių bažnyčia. O, šventas naivume, buvo nuspręsta kitaip.

PARTENONAS VIRSTA GRIUVĖSIAIS

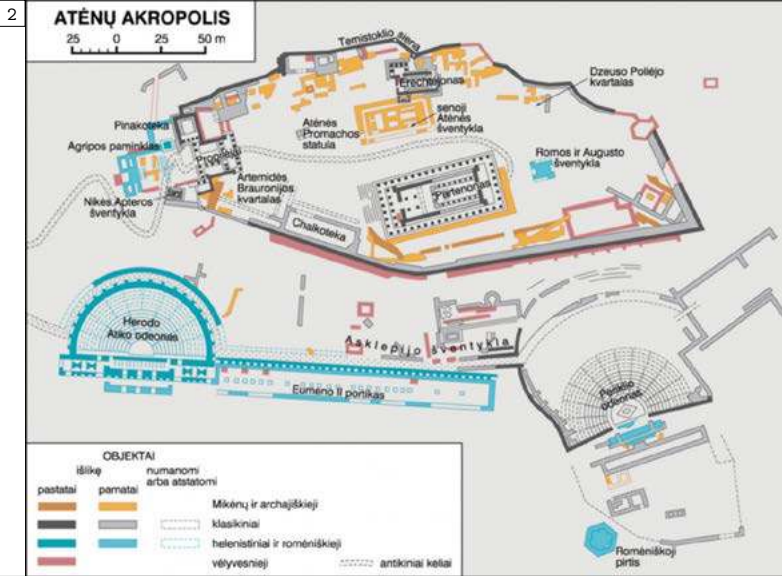
O. W. Königsmarckas žinojo, kad veikti reikia greitai. Turkams pagalba galėjo

atvykti bet kuriuo metu. Buvo nuspręsta apšaudyti akropolį. Vien į Partenoną pataikė per 600 patrankų sviedinių. Tačiau lemtingas buvo tik vienas, kuris, pramušęs storą sieną, sprogo parako sandėlyje. Pasigirdo antrasis, galingesnis sprogimas, kuris reiškė, kad detonavo visos turkų atsargos.

Partenono marmuro gabalai išsitaškė šimtus metrų aplink, o iš dailiojo pastato liko tik permatomas karkasas. Stogas ir trys vidinės sienos dingo. Žuvo per tris šimtus turkų kareivių. Nepaisant to, kova tęsėsi, tačiau nesulaukus pagalbos turkams teko pasiduoti. Virš Propilėjų – šventinių vartų į akropolį – suplevėsavo balta vėliava. Tuomet Europos visuomenė į šventyklos sunaikinimą reagavo gana abejingai. F. Morosini dar bandė gelbėti kelias likusias sveikas skulptūras, tačiau dėl nekokybiškos medienos pastolių ir tos sudužo. Partenonas iš sveiko pastato tapo griuvėsių krūva.

Išsikovoję Atėnų išvaduotojų titulus O. W. Königsmarckas ir F. Morosini paliko miestą. Venecija neturėjo jokio noro valdyti Atėnus, nes trūko ne tik administracinių, bet ir gynybinių resursų. Netrukus į senąją Graikijos sostinę vėl sugrįžo turkai, kurie Partenono vietoje, praktiškai jo viduje, pastatė naują mečetę.

1801–1812 metais, dar Atėnus valdant turkams, anglų kunigaikštis Thomas Bruce'as pasirūpino, kad beveik pusė išlikusių skulptūrų, bareljefų ir kitų meno dirbinių iš akropolio atsidurtų Anglijoje. Šis anglų reidas dabar kelia daug diskusijų dėl meno kūrinių priklausomybės. Meno kūriniai eksponuojami Duveeno galerijoje, priklausančioje Britų muziejui. Nuo 1975-ųjų prasidėjusi Partenono restauracija truks dar ilgus metus. x

2

TEKSTAS: Valdas Kilpys

1. Partenonas iš oro.
2. Atėnų akropolio planas.

Tas, kam yra tekę būti Atėnuose, visuomet prisimins virš miesto regimą apgriuvusį ir nuolat restauruojamą Partenono pastatą. Būdamas akropolio (aukštutinio miesto) dalimi, jis, it praeities didybės paminklas, primena šlovingus laikus. Nedaug kas žino, kad griuvėsiais jis tapo nuo rankų tų, kurie patys nuoširdžiai žavėjosi antikos kultūra.

TARP ŽEMĖS IR DANGAUS (III DALIS)

1

TEKSTAS: Greta Kučinskaitė

1. Laivas „Prezidentas Smetona“. Klaipėda, apie 1927–1932 m., VDKM

Vytauto Didžiojo karo muziejus ir toliau kviečia „Trimito“ skaitytojus susipažinti su karine technika, kuri buvo naudojama Lietuvos kariuomenėje 1918–1940 m. Praėjusiame „Trimito“ numeryje rubrikoje „Tarp žemės ir dangaus. Lietuvos kariuomenės technika 1918–1940 m.“ pristatė karinę techniką, riedančią žeme. Šįkart savo žvilgsnius nukreipėme į vandenį – jūrų pajėgas.

1935 metais įsteigtas karinis laivynas buvo viena paskutiniųjų kariuomenės įsteigtų dalių, egzistavusių iki 1939 metų. Dar iki oficialaus laivyno įsteigimo atgavus Klaipėdos kraštą 1923 metais įsteigta pakrančių apsauga su patruliuojančiais nedideliais laivais, o 1927 metais už 289 000 Lt buvo nupirkta 1917-aisiais vokiečių pastatyta karo laivas minų gaudytojas M-59, kuris buvo pavadintas „Prezidentu Smetona“. Jis, įsteigus karinį laivyną, tapo vieninteliu tarpukario Lietuvos kariniu laivu.

„Prezidentas Smetona“ – tai 2 stiebų, 525 tonų talpos, anglimis kūrenamas, garinis laivas su dviem garo mašinomis. Jis galėjo pasiekti iki 17 mazgų greitį (apie 30 km per valandą). Kariškiai entuziastai iš Lietuvos jūrininkų sąjungos – Teodoras Daukantas, Vytautas Kuizinas, A. Michelevičius – siūlė laivą, pavaldų Vidaus reikalų ministerijai, pritaikyti ir krašto gynybai. Tuo metu tokio tipo laivų buvo daugelio mažų valstybių, taip pat ir Latvijos, karo laivynuose. Laivo pirmuoju vadu buvo paskirtas kapitonas Adomas Daugirdas.

Laivo galinėje dalyje buvo kajutės, skirtos gyventi karininkams, priekinėje – likusiai įgulai. Laivo viduryje buvo įrengti kūryklos ir mašinų skyriai, o tarp jų – virtuvės patalpa. Virš kapitono tiltelio buvo įrengtas kompasas pelengatorius (navigacinis prietaisas kryptį nustatyti) ir ten pat šalia jo buvo pastatyta didžiulis prožektorius. Laivas turėjo du irklinius laivelius. Virš karininkų kajučių buvo įrengtas tiltelis, ant kurio vėliau buvo pastatyta patranka. Laivo priekyje, virš įgulos patalpų, irgi buvo lizdas patrankai.

Karinių jūrų pajėgų kūrimas pirmąjį dešimtmetį (1923–1933 metais) buvo daugiau visuomeniškas nei valstybinis. Besikeičiančios vyriausybės stengėsi apsiriboti pasienio policija. „Prezidentas Smetona“ buvo pradėtas naudoti pakrančių apsaugai, tačiau pradėjus kovinius budėjimus paaiškėjo, kad sienų apsaugai jis netinka – laivas negalėjo užkirsti kelio jūra plukdomai kontrabandai, tad pasienio policija turėjo įsigyti naujų ir modernių katerių.

Adolfo Hitlerio atėjimas į valdžią Vokietijoje taip pat kėlė neramumų, tad grėsmė netekti Klaipėdos darėsi vis realesnė, todėl Lietuvoje imtasi priemonių valstybės suverenumui pajūryje įtvirtinti – skubiai kurti karo laivyną. Vidaus reikalų ministerija 1933 metais laivą „Prezidentas Smetona“ perdavė Krašto apsaugos ministerijai, ji pradėjo laivo atnaujinimo ir įrengimo darbus. »

2

Laivas „Prezidentas Smetona“ galėjo pasiekti iki 17 mazgų greitį (30 km/h).

2. Laivo „Prezidentas Smetona“ įgulos nariai, centre – laivo vadas Antanas Kaškelis. Klaipėda, XX a. 3–4 dešimtmetis, VDKM

KARINIO LAIVYNO ĮSTEIGIMAS

1935 metų rugpjūčio 1 dieną naujojo kariuomenės vado plk. Stasio Raštikio įsakymu buvo oficialiai įsteigtas Lietuvos karinis laivynas, jo pirmasis laivas buvo „Prezidentas Smetona“. Krašto apsaugos ministerijos žinion perimtas laivas tapo mokomuoju karo laivu. Laivas buvo apginkluotas dviem 20 mm automatiniais pabūklais „Oerlikon“, dviem sunkiaisais kulkosvaidžiais „Maxim 08“, dviem lengvaisiais kulkosvaidžiais „Brno“, o įgula ginkluota 38 šautuvais „VZ 24“, aštuoniais 7,65 mm kalibro „Mauser“ sistemos pistoletais, 2 raketiniais pistoletais „Su1,54“.

Vadu paskirtas iki tol buvęs laivo prižiūrėtojas mjr. Antanas Kaškelis (jis taip tapo pirmuoju Lietuvos karinio laivyno vadu), artilerijos karininku – lt. Povilas Labanauskas, inžinieriumi mechaniku – kpt. Adolfas Darginavičius, o navigacijos karininku – lt. Vytautas Kuizinas. Laivo įgulą sudarė 7 karininkai ir apie 60–70 puskarininkių ir jūreivių.

1935 metų spalio 26 dieną laivas pirmą kartą su karine įgula ir iškelta Lietuvos karinio laivyno vėliava išplaukė į jūrą. Pirmoji didžioji karinio laivyno vėliava buvo pagaminta Vokietijoje, Karaliaučiuje. Čia buvo gaminamos ir kitos karo laive keliamos vėliavos, jų turėjo būti 33. 1935 metais kariuomenės vadas sudarė komisiją karinio laivyno uniformų ir laivyno vėliavų projektams parengti. Bet buvo nutarta, kad laivui „Prezidentas Smetona“ reikia palikti 1927 metais patvirtintą vėliavą. Karinio laivyno vėliavos pagrindu paimta Lietuvos tautinė vėliava, kurios viduryje (geltoname ir žaliame lauke) – raudonas skydas su aukso spalvos Vyčio kryžiumi.

Prasidėjo sunkus darbas: ne tik pareigų vykdymas laive, bet ir tarnybos, aprūpinimo, kovinio rengimo, kovinio budėjimo, uosto gynimo ir mobilizacijos sistemos kūrimas. 1936 metų balandį ats. gen. lt. Teodoras Daukantas, labiausiai išsilavinęs ir patyręs tuometės Lietuvos jūrų karo specialistas, pateikė Lietuvos jūrų sąjungos pirmininkui gen. lt. Vladiui Nagevičiui savo samprotavimus dėl Lietuvos jūrų laivyno perspektyvų ir plėtros. Įvairių siūlymų dėl laivyno plėtros buvo pateikęs ir lt. V. Kuizinas. Tarpukario Lietuvos kariuomenės vadovybė puoselėjo planus plėsti karo laivyną, ateityje buvo numatoma įsigyti daugiau karo laivų – minininkų, minų tralerių, povandeninių laivų.

1936–1938 metais „Prezidentas Smetona“ kasmet 10–12 kartų išplaukdavo į jūrą, parengė kelis šimtus jūreivių. Tuo metu tai buvo vienintelis karo laivas, kuris atliko mokamąsias užduotis, rengė karo

į laivo rezervuarus tilpdavo 50 tonų gėlo vandens, kurio buvo gana daug suvartojama. Laivo centriniam šildymui, prausykloms, pirtims, tualetams, maistui gaminti ir gerti vienai parai reikėdavo 2 tonų vandens, be to, kiekvienai plaukiančio laivo mechanizmų darbo valandai papildomai reikėdavo 1 tonos vandens.

jūrininkų rezervą. Laivo populiarumas visuomenėje augo, jį lankydavo tūkstančiai žmonių iš tolimiausių Lietuvos kampelių, jis buvo svarbus ugdant jūrinę savimonę. Laivas lankėsi Liepojoje, kur buvo remontuojamas ir perginkluojamas.

KASDIENYBĖ LAIVE

Mokomojo karo laivo įgulą sudarė 4 karininkai, 6 puskarininkiai ir 21 jūreivis bei civilinis tarnautojas. Laivo vadas jūrų kapitonas A. Kaškelis įgulai nustatė dienos tvarkę.

- 5.00 val. – kėlimasis, prausimasis, lovų tvarkymas;
- 5.30 val. – gimnastika;
- 6.00–6.30 val. – pusryčiai;
- 6.30–7.00 val. – tvarkymasis;
- 7.00–10.30 val. – darbai;
- 10.30–11.40 val. – irklavimas;
- 11.40–12.00 val. – tvarkymasis;
- 12.00–13.30 val. – pietūs;
- 13.30–17.00 val. – darbai;
- 17.00–18.40 val. irklavimas, pamokos;
- 18.40–19.00 val. – tvarkymasis;
- 19.00 val. – vakarienė;
- 20.00 val. – patikrinimas, malda;
- 21.00 val. – miegas.

Tarnybos laikas karininkams laive buvo nustatytas 20 metų, puskarininkiams – 4 metai ir eiliniams – 18 mėnesių. Laive buvo suburta krepšinio komanda, vykdavo bokso, krepšinio ir plaukimo pamokos, daug dėmesio buvo skiriama vandens sporto šakoms, t. y. irklavimui ir buriavimui. Laive taip pat buvo jūreivių choras ir veikė biblioteka.

LAIVO LIKIMAS...

1939 metų kovą nacistinė Vokietija paskelbė ultimatumą Lietuvai, reikalaudama atiduoti Klaipėdos kraštą, kovo 22 dieną Klaipėdos kraštas buvo

perduotas Vokietijai, todėl Lietuvos kariuomenė jį paliko. Lietuvos karo laivas „Prezidentas Smetona“, šeši pakrančių apsaugos laivai ir Lietuvos prekiniai laivai, kurie stovėjo uoste, išplaukė iš uosto prieš atvykstant vokiečių kariniam laivynui. Mažieji laivai nuplaukė į Šventosios uostą, o „Prezidentas Smetona“ tapo vieninteliu pasaulyje karo laivu, neturinčiu uosto, nes Šventoji jam buvo per sekli, tad kovo 28 dieną laivas išplaukė į Liepoją. Tik po 4 mėnesių, pagilinus Šventosios uostą, laivas į jį įplaukė ir stovėjo ten iki Lietuvos okupacijos.

1940 metų birželio mėn. pavadinimo raidės „Smetona“ buvo nukaltos ir laivas tapo „Prezidentu“. Vėliau jis tapo „Pirmūnu“. Sovietų okupacijos metu SSRS karinė vadovybė pareikalavo, kad karo laivas su visa įgula taptų jai pavaldus ir pakeistų pavadinimą, iškeltų raudoną vėliavą. Laivo vadas kpt. lt. P. Labanauskas su įgula tokiam sprendimui nepakluso ir, protestuodami prieš laivo užgrobimą bei pavadinimo pakeitimą, nuleido Lietuvos karo laivyno vėliavą ir naktį su jachta išplaukė į Vakarus. Taigi 1940 metais karo laivą „Prezidentas Smetona“ kaip ir visą Lietuvos kariuomenės ginkluotę ir technikos bazę perėmė okupacinė valdžia, laivas tapo pavaldus NKVD ir buvo pervadintas į „Korall“. Laivas nuskendo 1945 metais Suomijos įlankoje.

Iki 1940 metų mokomajame karo laive „Prezidentas Smetona“ buvo parengta apie 150 karo jūreivių, puskarininkių ir karininkų. Laivas taip pat vykdė ir reprezentacines bei visuomenės supažindinimo su jūra funkcijas. Valstybės gynybos plane šiam laivui buvo skirtas svarbus Klaipėdos uosto gynėjo vaidmuo, kurio, deja, jis negalėjo atlikti. Pirmasis lietuviško karo laivyno kūrimosi etapas baigėsi, antrasis prasidėjo tik po 52 metų.

1

2

Tolimiausias laivo išvykimo punktas buvo Gotlando sala (sala priklauso Švedijai ir ji yra antroji pagal dydį Baltijos jūros sala).

1. Karo laivas „Prezidentas Smetona“ Šventosios uoste. XX a. 4-asis dešimtmetis, VDKM

2. Karo laivo „Prezidentas Smetona“ Mokomojo būrio karių paradas. Kariai stovi rikiuotėje pagal komandą „Ginklu gerbk!“. Jūreiviai vilki 1936 metų modelio uniformomis. Apie 1936-1939 m. VDKM

LIETUVIŠKO ŽODŽIO ŠVYTURIAI

11

TEKSTAS: Julius Proškus – knygnešių ainis, Kauno Vytauto Didžiojo 2-osios šaulių rinktinės šaulys

NUOTRAUKA: Juliaus Proškaus asmeninis archyvas

Atsigręžę į praeitį, permąstę istoriją, žmonių likimus, kurie kovojo už Lietuvos laisvę, už lietuviško žodžio laisvę, vis dar aptinkame tokių istorijų, nuveiktų darbų, kurie nebuvo deramai įvertinti. Žinoma, priežasčių tam būta įvairiausių, tokių kaip nedraugiškų valstybių sukelti viską naikinantys grobikiški karai, o vėliau dar buvusios, kaip ir pastarojo meto, labai pavojingų virusų pandemijos, marinusios ir seną, ir mažą, bet tai jau praeityje. Beliko svarbiausia – užmarštis.

Neturime teisės užmiršti savo praeities, kurdami ateitį turime mokytis savo vaikus būti dorais valstybės piliečiais, patriotais, pirmiausia turime išmokyti tarti žodžius savo gimtąja kalba, gyventi pagal tautinius papročius, gerbti tikėjimą ir nepamiršti tautos istorijos. Be galo sunkų kelią perėjo lietuvių kalbos vystymas ir rašto kūrimas. Lietuvos valdovai ir didikai tenkinosi slavų cerkvių raštininkų paslaugomis, o po unijos su Lenkija buvo naudojamas lotyniškas arba lenkiškas raštas. 1535 metais Abraomas Kulvietis Vilniuje įsteigė pirmąją aukštąją Lietuvišką mokyklą, tačiau ji gyvavo tik septynerius metus. Prolenkiško vyskupo Povilo Olšanskio pastangomis buvo uždaryta, A. Kulvietis pasitraukė į Prūsiją. Čia paskutinis kryžiuočių ordino magistras, Prūsijos kunigaikštis Albrechtas Brandenburgietis, Karaliaučiaus universitete įsteigė lietuvišką fakultetą, nes to reikėjo Prūsijoje gyvenančių lietuvių švietimui. A. Kulvietis tapo profesoriumi. 1569 metų sausio 8 dieną buvo atspausdinta pirmoji knyga lietuviškai – Martyno Mažvydo „Katekizmas“. Čia lietuvių kalbos ir rašties vystymas įgavo pagreitį, buvo išleista Jono Bretkūno lietuviškas pamokslų rinkinys „Postilė“, Konstantino Sirvydo pirmasis lietuvių žodynas, Danieliaus Kleino lietuvių kalbos gramatika.

Knygnešystė iš Prūsijos į Lietuvą prasidėjo daug anksčiau, nei buvo carinės valdžios uždrausta lietuviška spauda 1864 metais. Pirmieji knygnešiai veikė laisviau, nebuvo to draudžiamo įstatymo, su mažesne rizika pramynė jiems vieniems žinomus kelius, bet 1864 metais įsigaliojus draudimo baudžiamajam įstatymui tapo labai pavojinga – grėsė kalėjimai ir tremtis į Sibirą. Tačiau nepabūgo lietuviai caro žandarių, su dar didesniu atkaklumu tęsė savo darbą, kad ir labai pavojingą. Ypač lietuviškos spaudos poreikis išaugo tada, kai šviesusis žemaičių vyskupas Motiejus Valančius skatino lietuviškos spaudos platinimą ir lietuvių kunigus ragino taip daryti, dėl to pats turėjo nemalonumų su carine valdžia. Šimtai knygnešių nuo Klaipėdos, Tilžės, Marijampolės, Seinų iki Biržų, Zarasų, Vilniaus, Valkininkų pasklido po Lietuvos miestelius ir bažnytkaimius su lietuviška spauda, maldaknygėmis, elementoriais.

Visur jie buvo laukiami, nes „drukavotos“ lietuviškos knygelės buvo paties vyskupo pašventintos. Į šią veiklą įsijungė ir mano protėviai iš Kalvių parapijos, Kaišiadorių vyskupijos, pasiturintis ūkininkas Simonas Praškevičius, gimęs 1785 metais. Buvo raštingas, mokiė kaimo vaikus skaityti ir rašyti. Sūnų Jurgį Praškevičių, gimusį 1819 metais, taip pat lavino rašto, keitė tėvą mokant kaimo vaikus, vadinosi daraktoriumi. Sulaukęs pilnametystės aktyviai įsijungė į knygnešystės veiklą, lietuviškos spaudos pasigabendavo iš Tilžės. Dauguma Kalvių ir Semeliškių parapijos daraktorių mokė vaikus iš jo parneštų elementorių. Būsimą knygnešį V. Balasevičių nusivežė į Tilžę ir pamokė, kokiais takais per sieną gabenti lietuvišką spaudą. J. Praškevičius 1854 metais vedė Kotryną Januškauskaitę, Stakliškių sen., Pakrovų k., įsigijo valaką žemės, sukūrė gražią sodybą, užaugino tris sūnus ir šešias dukteris, visus išmokė lietuviško rašto, o sūnus leido mokytis į Jiezno valdinę mokyklą. Knygnešio veiklos nenutraukė ir čia, mokė ir sūnus tai daryti. Mirė prosenelis Jurgis 1901 metais, sulaukęs 82 metų palaidotas Stakliškių kapinėse. Sūnus Aleksandras [1866] Pakrovų k.ėjo tėvo takais, gabenodamas su knygnešiu iš Pakrovų k. Kajetonu Baziukaičiu ir platino Jiezno, Stakliškių, Butrimonių, Onuškio, Valkininkų ir kitose apylinkėse, nugabendavo ir į Vilnių.

Palaikė ryšį su „Sietyno“ draugija, aprūpindavo spauda dažnai Pakrovuose atsilankančius, būsimą rašytoją Liudą Girą ir būsimą Lietuvos užsienio reikalų ministrą Juozą Purickį. Aleksandras vedė K. Baziukaičio seserį Domicelę, ji aktyviai padėjo gabenti spaudą, važiuodavo net į Tilžę, palaikė tvarką ūkyje, toliau veikė slapta lietuviška mokyklėlė, kol buvo leista legali. Užaugino keturis sūnus ir dukterį. Dramatiškai klostėsi šios šeimos likimas, vyriausias sūnus Aleksandras emigravo į Ameriką. Pranas [1898], Lietuvos nepriklausomybės kovų savanoris, kovojo su lenkais, vėliau dirbo valstybės įstaigose ir sukūrė savo šeimai sodybą. Jauniausias sūnus Kajetonas mokėsi universitete. Prasidėjo Antrasis pasaulinis karas.

Aleksandras Praškevičius-Proškus mirė 1942 metų vasario 14 dieną, palaidotas Stakliškių kapinėse. Tą dieną gimiau aš –

Neturime teisės užmiršti savo praeities, kurdami ateitį turime mokytis savo vaikus būti dorais valstybės piliečiais, patriotais, pirmiausia turime išmokyti tarti žodžius savo gimtąja kalba...

pakeičiau šiame pasaulyje senelį... Vyko karas, pakaitomis siautėjo raudonasis bolševizmas ir rudasis fašizmas, kol vėl ilgam sugrįžo stalininis barbarizmas. Abi pusės vykdė iki šiol pasaulyje nematytą, protu nesuvokiamą genocidą ir terorą. Prasidėjo pokario laikų partizaninės kovos, degė sodybos, ešelonais į gulagus išvežta šimtai tūkstančių tremtinių. Jau pirmuoju 1945 metų ešelonu į Komijos lagerius buvo išvežta 78-erių metų senelė Domicelė Praškevičienė, viena be savų, ten ir mirė iš bado. Sodyba Pakrovų k. buvo sunaikinta, tik didžiuliai klevai byloja, kad čia kažkada gyventa. Sūnaus Prano sodybą Gerulių k. NKVD sudegino dar 1944 metų gruodžio mėn. Esą ten partizanai prisilaikė. Du sūnūs Pranas ir Kajetonas 1946–1947 metais pagal karinio tribunolo nutarimus buvo represuoti Vilniaus kalėjime. Toks fatališkas knygnešių dinastijos likimas, net medinius kryžius, tuo metu statytus ant kapų, laikas sunaikino, kapų smėlio kauburėlius vėjai sulgino, nebuvo likę net žymės. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, atkūrėme ir kapus knygnešiams. Šie trys kapai – Stakliškių kapinėse, šių metų paskutinį vasaros mėnesį buvo įtraukti į kultūros ir istorijos paveldo registrą. Tai garbinga ir unikali Lietuvos istorijos dalis, kai vyko kovos už lietuvišką žodį. x

GARSIOSIOS LIETUVOS MOTERYS

2020 metų spalio 3 dieną Kelmės krašto muziejuje ketinome surengti mokslinę konferenciją „Garsiosios Lietuvos moterys“, skirtą žymios visuomenės ir Šaulių sąjungos veikėjos Emilijos Putvinskienės (Šaulių sąjungos įkūrėjo, ideologo ir pirmojo viršininko Vlado Putvinskio žmonos) 145-osioms gimimo metinėms paminėti. Šios konferencijos globėja sutiko būti Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė ir skaityti įžanginį pranešimą.

Vyko konferencijos pasiruošimo darbai, derinome su įvairių muziejų specialistais dėl pranešimų, planavome konferencijos metu muziejuje atidaryti LŠS įkūrėjo V. Putvinskio provaikiaičio architekto Stasio Pūtvio tapybos darbų parodą. Konferencijai pranešimus parengė Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkė Augustė Lebenskytė (apie Emiliją Putvinskienę), G. Petkevičaitės-Bitės namų-muziejaus muziejininkė Irena Lesvinčiūnienė parengė pranešimą apie Gabrielę Petkevičaitę-Bitę, apie Lietuvos Orleno mergelę Žaną d'Ark – Emiliją Pliaterytę turėjo papasakoti Vytauto Didžiojo karo muziejaus istorikas Arvydas Pociūnas, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo viceprezidentas dr. Audrius Skaistys susirinkusius konferencijos dalyvius turėjo supažindinti su legendinės Lietuvos žvalgės Marcelės Kubiliūtės gyvenimu, klubo prezidentas Stasys Ignatavičius parengė pranešimą apie aktyvią Lietuvos visuomenės ir Šaulių sąjungos veikėją Sofiją Pūtvytę-Mantautienę.

10

Likus iki konferencijos dviem savaitėms COVID-19 pandemija sukludė įgyvendinti mūsų planus ir ją teko atidėti. Kukliomis karantino sąlygomis pavyko atidaryti tik S. Pūtvio tapybos darbų parodą.

Kadangi rengiant pranešimus buvo įdėta daug darbo, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo tarybos posėdyje buvo nutarta pranešimus išleisti atskiru leidiniu ir šią mūsų mintį įgyvendinti apsiėmė šaulys, Klubo rėmėjas, Lietuvos Respublikos Seimo narys Kazys Starkevičius, kuris sutiko apmokėti knygos leidybą. Su Šaulių sąjungos vadu plk. Albertu Dapkumi suderinome, kad tai bus Šaulių sąjungos leidinys (Emilija Putvinskienė, Marcelė Kubiliūtė ir Sofija Pūtvytė-Mantautienė – šaulės) ir knygoje bus Šaulių sąjungos logotipas. Konferencija neįvyko, tačiau moksliniai jos pranešimai pasieks skaitytojus knygoje.

Su Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės konsultante Valentina Čeplevičiute suderinome, kad kelias dešimtis knygų pasirašys Prezidentė D. Grybauskaitė ir jos bus įteiktos pranešimų autoriams, prisidėjusiems prie knygos leidybos, ir Šaulių sąjungos vadovybei. Knyga jau išspausdinta ir pasirašyta Prezidentės. Joje pirmieji puslapiai skirti Prezidentės D. Grybauskaitės, Šaulių sąjungos vado plk. Alberto Dapkaus ir knygos mecenato, Seimo nario K. Starkevičiaus įžanginiams žodžiams. Buvo nuspręsta, kad pirmasis knygos pristatymas įvyks rugsėjo 24 dieną. A. Žmuidzinavičiaus kūrinį ir rinkinių muziejuje, kurio vedėja Jurgita Vainiuvienė, knygai pateikė daug nuotraukų su

TEKSTAS: Stasys Ignatavičius,
LŠS V. Putvinskio-Pūtvio
klubo prezidentas

Leidžiamas nuo 1920 m.

GARSIOSIOS LIETUVOS MOTERYS

Emilija Putvinskiene, ir Šaulių sąjungą, ir minėtą muziejų sieja bendradarbiavimo ryšiai, o praeityje E. Putvinskiene ir V. Putvinskis dažnai lankydavosi Žmuidzinavičių namuose (bendražygis įkuriant Šaulių sąjungą ir dailininkas A. Žmuidzinavičius buvo vedęs V. Putvinskio seserį Mariją).

Antrasis knygos pristatymas vyks Kelmės krašto muziejuje, kur 2020 metų spalio 3 dieną turėjo vykti mokslinė konferencija. Spalio 8 dieną muziejaus vedėja Danutė Žalpienė apsiėmė į knygos pristatymą pakviesti Kelmės krašte gyvenančius Putvinskių giminės atstovus, Šaukėnų V. Putvinskio gimnazijos moksleivius ir miesto visuomenės narius. Knygos pristatymuose dalyvaus dabar Lietuvoje viešintis LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo Garbės prezidentas Vytautas Dudėnas su žmona Egle. Jo tėvas buvo artimai pažįstamas su V. Putvinskiu – buvo jo ūkio ekonomas ir Grauzikų [V. Putvinskio dvaras] šaulių būrio vadas, su Vytautu Pūtviumi dalyvavo Klaipėdos atvadavimo sukilime, apdovanotas Klaipėdos krašto atvadavimo medaliu. Reikėtų paminėti, kad rengiant knygą leidybai nemažą indėlį įdėjo putvinskičiai Stasys Pūtvis, Jurgis Škėrys, Juozas Janušaitis, Liutauras Trumpulis ir Dainius Bikuličius, kuris su žmona Asta ėmėsi redagavimo ir leidybos reikalų. Apie šių dienų moteris šaulės straipsnį parašė šaulys, „Trimito“ darbuotojas Valdas Kilpys, jo straipsnį nuotraukomis apie dabartines moteris šaulės papildė šaulė Rita Kybartienė.

Na, o dabar lauksime knygos skaitytojų verdikto. x

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA

KURNĖNŲ MOKYKLA – VIENINTELĖ LIETUVOJE, ATPLUKDYTA IŠ AMERIKOS

1

TEKSTAS: Birutė Malaškevičiūtė

Šiomet rugsėjo 1-ąją tūkstančiai moksleivių, vieni su šypsena ir gėlės žiedu, kiti – susimąstę ir be gėlytės, rinkosi į mokyklų klases. Kiek kitaip viskas vykdavo tarpukario Lietuvos kaimo mokyklose. Tais laikais rugsėjo 1-oji buvo tiesiog eilinė diena kalendoriuje. Čia mokslai prasidėdavo tuomet, kai baigdavosi pagrindiniai rudens žemės ūkio darbai, gyvulių ganiava ir, nors be didelio entuziazmo, nes namuose visuomet būdavo darbų, tėvai išlesdavo vaikus mokytis. Dažniausiai – spalio mėnesį. Tai daryti juos įpareigojo įstatymas, priimtas 1922 metais Steigiamojo Seimo, pagal

kurį nemokamas keturmetis pradinis mokslas tapo privalomas visiems 7–11 metų vaikams. Šis nurodymas pradėtas įgyvendinti apie 1927–1928 metus, oficialiai įsigaliojo 1930 metais. Ir tuomet paaiškėjo, kad labai trūksta patalpų, tinkamų ar pritaikytų mokymo reikalam. Netrukus susizgriebta projektuoti ir statyti naujas mokyklas. Ką čia slėpti – dažniausiai medinės mokyklos buvo statomos nedideliuose miesteliuose arba kaimuose, mūrinėmis girdavosi miestai. Mokyklų statybas finansuodavo valstybė, tačiau būdavo ir gražių išimčių, kai tai darydavo privatūs asmenys. Alytaus rajone, Kurnėnų kaime, 1936 metais vaikus į mokslus pakvietė vienintelė Lietuvoje iš Amerikos atplukdyta mokykla.

2

„GRAŽUS AMERIKIEČIO ŽYGIS“

Tokiu pavadinimu žinutė pasirodė „Lietuvos aide“ 1935 metų liepos 2 dieną. Joje buvo pasakojama apie 1934 metais prasidėjusią Kurnėnų pradžios mokyklos statybą, kokia ji bus, kad statoma ne už savivaldybės lėšas, o Amerikos lietuvių inžinieriaus Lauryno Radziukyno. Jis buvo giriamas už savo dosnumą, kad nepamiršo tėvynės. Pažymima, kaip tokiu jo poelgiu džiaugiasi vietos gyventojai, kad „mokykloje bus įvestas centrinis šildymas ir vandentiekis, ir be to, įrengta didelė sportui salė“, o jai „langus ir grindis dirba Amerikoje“.

Kaip iš Amerikos (JAV) buvo gabenamos statybinės medžiagos, savo knygoje 1996 metais pateikė buvusi ilgametė mokyklos direktorė Antanina Urmanavičienė, užrašiusi Vlado Leščinsko, vadovavusio medžio darbams, prisiminimus: „Statybinė medžiaga ir inventorių buvo gabenami iš Čikagos į Niujorką, iš Niujorko plukdoma į Klaipėdą, iš Klaipėdos į Alytų atvežta traukiniais, o iš Alytaus į Kurnėnus – arkliais. Per visą šią kelionę nebuvo sudaužytas nė vienas langų stiklas. Buvo atgabenti trijų dydžių dailūs suolai, durys, langai, stiklas, parketas, 15 centnerių metalo, kiekvienai klasei po dvi didžiules lentas, vėjo turbina, gipsinės plokštelės, radiatoriai, čiaupai ir kt. Plytas ir čerpes pirko Marijampolėje. Už šito turto įvežimą iš Čikagos reikėjo mokėti 41 tūkstantį litų muito. Mokyklos projektas parengtas Amerikoje anglų kalba. Brėžiniai atlikti ant žalio popieriaus baltu tušu. Labai vaizdūs, net su žmonių figūromis, ryški kiekviena detalė. Vien tik vėjo turbinos brėžiniai svėrė 8 kg.“

L. Radziukynas mokyklos statyboms skyrė 160 tūkstančių litų (apskrities valdyba papildomai pridėjo 11 tūkstančių).

3

1. Kurnėnų mokykla 1936 metais. Nuotr. iš buvusio Kurnėnų mokyklos muziejaus

2. Lauryno Radziukyno automobilis, kuriame įrengtą radijo aparatą kaimiečiai laikė stebuklu. Nuotr. iš G. Bernatavičiaus archyvo

3. Laurynas Radziukynas su šeima. Nuotr. iš G. Bernatavičiaus archyvo

Tiems laikams – labai didelė suma. Tarkime, valstybės tarnautojų algos buvo suskirstytos pagal 18 kategorijų (nuo sargo iki ministerijos generalinio sekretoriaus) nuo 250 Lt iki 1 200 Lt. Ministrų alga buvo 2 500 Lt (be reprezentacinių išlaidų). „Šipkortė“ – bilietas laivu į Jungtines Amerikos Valstijas – kainavo daugiau kaip 1 000 litų. Pieninga karvė – apie 160 litų, panašiai tiek kainavo ir fotoaparatas, arklys – nesiekė 300 litų, o viena nuotrauka fotoateljė – 1 litas.

Mokyklos teritorijoje buvo įrengtas artezinis gręžinys, vėjo jėgainė-siurblys. Šulinio gylis – 97 m 30 cm. Iki vandens – apie 25 m. Kasant suleisti betoniniai žiedai. Artezinio šulinio įrengimas kainavo 10 tūkst. litų. Turbina – 21 m aukščio.

Darbas su pertraukomis vyko dvejus metus. 1936 metais mokyklos statybos buvo baigtos. „Lietuvos aidas“ apie šį įvykį rašė: „Kurnėnų mokykla it bažnyčia su bokštu. Vietos gyventojams atrodė savotiška ir neįprasta jų akiai, bet ji yra prabangiška, gerai įrengta, su visais patogumais. Didžiulė gimnastikos salė, erdvios klasės, patogūs mokytojams butai ir kambariai, vonios, vandentiekis daro šią mokyklą vienintelę Lietuvoje.“ Spalio mėnesį 51 mokiny pirmą kartą įžengė į naują mokyklą. Tai buvo viena moderniausių to meto Lietuvos mokyklų.

Joje buvo įrengtas šildymas, dušas, sporto salė, dvi erdvios šviesios klasės, turinčios po 2 per visą sieną lentas, parketu išklotos grindys. Biologiniu būdu tvarkoma kanalizacija. Įrengti 2 erdvūs butai mokytojams. Virš mokyklos įrengtas vėjarodis – tai perkūnsargis, prie kurio prilituota 8 vielų varinė virvė, per bokštą nuleista ir įžeminta. Per kelerius metus prie mokyklos pasodinta daugybė vaismedžių, eglių, tuopų. »

1

Baigus statyti mokyklą, jai norėta suteikti L. Radziukyno vardą, tačiau šis atsisakė. Neatvyko ir į atidarymo iškilmes.

NEĮTİKÉTINA MOKYKLOS BOKŠTELIO VYČIO ISTORIJA

Mokyklos pagrindinio fasado bokšto viršūnę papuošė įmontuotas keraminis Lietuvos herbas – Vytis. Jį sukūrė Alytuje gyvenęs keramikas Vytautas Brazdžius. 1927–1929 metais studijuodamas Bechino keramikos mokykloje sukūrė keraminį Vytį ir jį parsivežė į Lietuvą.

L. Radziukynas 1935 metais lankėsi Vytauto Brazdžiaus namuose, šios viešnagės metu pamatė minėtąjį Vytį. Herbas jam padarė didelį įspūdį. Buvo tinkamo mastelio, kad papuoštų mokyklos bokštą. Netrukus ten ir įmontuotas. Pokario metais herbas tapo sribų taikiniu, ne kartą apšaudytas, tačiau kulkos nesugebėjo jo sutrupinti, tik palikdavo žymes. Neįtikėtina, tačiau Vytis mokyklą puošė ir sovietmečiu. Tik apie 1975 metus buvo griežtai pareikalauta jį demontuoti. Tuometės mokyklos direktorės Antaninos Urmanavičienės pastangomis, gauta lešų kapitaliniam mokyklos remontui, kurio metu visas pastatas pertinkuotas. Po tinko sluoksniu, uždėjus medžiagos skiautes, kad nebūtų nesugadintas Vytis, jis buvo nedemontuotas, o paslėptas po tinku. Naujai atidengtas ir restauruotas prasidėjus Atgimimui, 1988 metų rugpjūčio 23 dieną.

KAS BUVO TAS LAURYNAS RADZIUKYNAS

Laurynas Radziukynas gimė 1881 metų balandžio 22 dieną pasiturinčių, pažangių ūkininkų Ievos Kriaučiūnaitės ir Vinco Radziukyno šeimoje. Iš viso šeima užaugino 6 vaikus: du sūnus ir keturias dukras. Lauryno tėvo brolis Juozapas Radziukynas dalyvavo 1863 metų sukilime, buvo kraštotyrininkas, mokytojavo gimnazijoje Varšuvoje, pirmosios knygos lietuvių kalba apie piliakalnius Suvalkų krašte autorius, bendradarbiavo „Aušroje“, „Varpe“, „Ūkininke“. Dėdė iš mamos pusės – Petras Kriaučiūnas, Marijampolės gimnazijos lotynų kalbos ir literatūros mokytojas, globojo sergantį Vincą Kudirką.

Augant Laurynui Kurnėnuose mokyklos nebuvo – artimiausia Miroslave. Iki jos pėsčiomis reikėdavo eiti apie 10 kilometrų, po pamokų – vėl 10 kilometrų į namus. Avint klumpes tai nebuvo paprasta kelionė, neretai kojas nutrindavo iki kraujo. Laurynui tai įstrigo visam gyvenimui. Ir turbūt turėjo nemažai įtakos apsisprendžiant dovanoti savo kaimo vaikams mokyklą. Vėliau jis studijavo Varšuvos technologijos institute, įgijo inžinieriaus specialybę. Išvyko į JAV, dirbo cinko kasyklose ir lydykloje Sondovalyje, Ilinojaus valstijoje, vėliau – Rusijoje, Uralo kalnuose. Po kurio laiko grįžo į JAV. Čia Laurynas Radziukyno pavardę po truputį „ametikonino“: pradžioje – Radkus, vėliau – Radkins. 1923 metais Čikagoje įsigijo „Hindu Incense Mfg. Co“, kuri dar dabar veikia

„Genieco Inc.“ pavadinimu. Fabrikas gamino smilkalus namams ir viešbučiams. Verslas sekėsi gerai.

L. Radziukynas užpatentavo kūgio formos smilkalus. 1929 metais suprojektavo ir įgijo patentą kartoninei dėžutei-pakuotei smilkalams. Įmonei vadovavo iki pat mirties – 1966 metų. Šiandien įmonė priklauso jau trečiajai Radkins [Radziukynų] kartai.

Gyvendamas Čikagoje vedė septyniolika metų jaunesnę medicinos seserį Eleną Petrulytę, susilaukė dviejų sūnų [Laurento Vincento – 1923 metais ir 1926 metai – Andrew].

1930–1935 metais kiekvieną vasarą atvykdavo atostogauti į Lietuvą. Specialiai iš Amerikos buvo atsiplukdęs automobilį, kuriuo važinėdamas po apylinkes neatsisakydavo pavėžinti ir kaimo vaikėzų. Mašinoje įrengtas radijo aparatas buvo tikras stebuklas vietiniams: vieni kitų vis klausinėjo, kas darosi Lauryno mašinoje. Mielai bendraudavo su kaimynais, buvo linksmo būdo. Labai mėgo lietuviškus patiekalus.

KAIMYNAI – ŽMUIDZINAVIČIAI

L. Radziukyno tėvai gyveno dailininko A. Žmuidzinavičiaus tėvų kaimynystėje. Nors ūkiai buvo skirtinguose kaimuose: Radziukynų – Kurnėnuose, Žmuidzinavičių – Balkūnų kaime. Bendravo labai gražiai, klausdami vieni

2

kitų patarimo, dalydamiesi patirtimi, vieni pas kitus važiuodavo į svečius. Vaikams dovanų veždavo knygelių. Tiek Žmuidzinavičiaus tėvas, tiek Lauryno išsirašinėjo laikraščius iš Varšuvos, keisdavosi knygomis. Radziukynų šeimoje lavinimuisi buvo skiriama daug dėmesio. Lauryno dėdė mokytojas Juozapas Radzikynas būsimo dailininko tėvą net įkalbėjo, kad Antaną leistų į mokslus. Dailininkas savo atsiminimų knygoje „Paletė ir gyvenimas“, kuri buvo išleista sovietmečiu, nepabūgo gražiai atsiliepti apie kaimynus Radziukynus. Tiesa, kad jų sūnus kaimui padovanojo mokyklą, nutylėjo. Abiejų šeimų tėvams nervus patampė vaikai. Žmuidzinavičių Petras nerūpestingai leido dienas tėvų ūkyje, vakaruškose grodavo smuiku, krėtė įvairiausias išdaigas kaime, kirkino panas, o šventadieniais kartais net akių namuose nerodydavo. Taip besimariodamas įsimylėjo žydo kalvio Chaimo dukterį Rachilę.

Jaunuoliai susitarė susituokti, tačiau Chaimas be ilgų įžangų ir ceremonijų pareiškė, kad nieku gyvu neleis savo dukrai tekėti už kataliko. Ir išsiuntė dukrą užsieniuosna, kad atvėstų galva nuo meilės reikalų. Petras, nesulaukęs laiško iš mylimosios, kiek paliūdėjo ir ėmėsi senų įpročių. Vienu žodžiu, apylinkėse niekas į jį rimtai nežiūrėjo. Taip besimariodamas įsimyli antrą kartą. Šį kartą kaimynų Radziukynų dukrą Feliciją, L. Radziukyno seserį. Ir vėl Petrui buvo ištarta „ne“ – merginos tėvas

pasakė, kad ne tam augino dukrą, jog ištektintų už didžiausio kaimo padaužos. Kaip ir pirmą kartą, taip ir šį Felicija išsiunčiama užsienin, pas dėdę kunigą į Ameriką, Čikagon, kad iš galvos išbyrėtų meilė. Dabar Petras nelaukė laiško ir pats patraukė Amerikon. Tai sužinoję Radziukynai nedelsdami davė žinią į Čikagą, jog turi pasirodyti nelauktas svečias, kaip rašė A. Žmuidzinavičius: „Vos tik pasklido žinia, kad Petras žada vykti į Ameriką, pas Radziukynus – panika. Tėvas skubiai parašė Felės dėdei į Čikagą laišką, kad gelbėtų Felę. Mat į Ameriką važiuoja toks baisus latras Petras Žmuidzinavičius, kuris tykoja jų Felę suvilioti ir kuris Felei suspėjo jau gerokai galvą apsukti.“ Dėdė Feliciją apgyvendino lenkių vienuolyne. Ši istorija baigėsi tuo, kad Petras rado savo mylimąją, išvogė ją iš vienuolyno. Po poros savaičių susituokė ir susilaukė penkių vaikų. Abu sunkiai dirbo. Petras susirgo, negana to – įjuko gerti. Mirė. Felicija viena užaugino vaikus. Du sūnūs tapo inžinieriais. Anot Antano Žmuidzinavičiaus, „kiti vaikai irgi gerai tvarkėsi. Jie visi savo motiną tiesiog dievino ir senatvėje suteikė jai ramų, saulėtą gyvenimą.“

VĖLESNIS MOKYKLOS LIKIMAS

1952 metais mokykla pertvarkyta į septynmetę, 1961 metais – į aštuonmetę. Sovietiniais metais mokymo procesas ideologizuotas – apie mokyklos įkūrimo istoriją ir jos pastatymo iniciatorių geriau buvo nekalbėti. Iš klasių pašalinti

amerikietiški suolai, pastatyti standartiniai sovietiniai. Apie 1978–1979 metus norėta mokyklos molio čerpių stogą perdengti raudonu šiferiu – tam pasipriešino mokinių tėvų komitetas.

1986-aisiais buvo minimas mokyklos 50-metis. Vietos partijos komitetas leido organizuoti renginį, tačiau uždraudė minėti mokyklos įkūrėjo pavardę. Draudimo nelabai kas paisė, susirinkusieji gyrė L. Radziukyno kilnumą ir toliaregiškumą, kad investuoti į vaikų mokslus – pats prasmingiausias dalykas. Buvo mintis į šventę pakviesti ir L. Radziukyno vaikus, tačiau sovietmečiu tai nebuvo įmanoma.

1988 metais į klases iš palėpių grąžinti amerikietiški suolai. 1992 metais mokykla pavadinta Lauryno Radziukyno vardu. JAV pradėta ieškoti jo sūnų. Užmegzti ryšiai su Andrew Radkinsu [Laurentas Vincentas Radkinsas mirė 1990 metais]. Pradžioje intensyviai vyko bendravimas, jis domėjosi mokyklos būkle, ketino prisidėti lėšomis, jei būtų įgyvendinamas koks nors projektas. Pakviestas į mokyklos 60-mečio šventę, atsisakė atvykti. Ilgainiui nutrūko ir bendravimas.

Mokykla ir vėjo jėgainė [kaip statinių kompleksas] 2005 metais buvo įtraukta į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Sumažėjus mokinių 2008 metais Kurnėnų Lauryno Radziukyno mokykla buvo uždaryta.

2018 metais mokykloje lankėsi Lauryno Radziukyno anūkas Johnas Radkinsas su žmona Angie.

Šiomet, po poros metų restauracijos mokykla atgimė. Kol kas ji atvira lankytojams ir mielai priima smalsuolius. x

1. Kurnėnų mokykla – vienintelė Lietuvoje, atplukdyta iš Amerikos. A. Lavrėnovo nuotr.
2. Viena iš mokyklos klasių. Prieš restauraciją. G. Bernatavičiaus nuotr.

SAULĖS ŠVIESOS ENERGIJA VAROMI AUTOMOBILIAI (II DALIS)

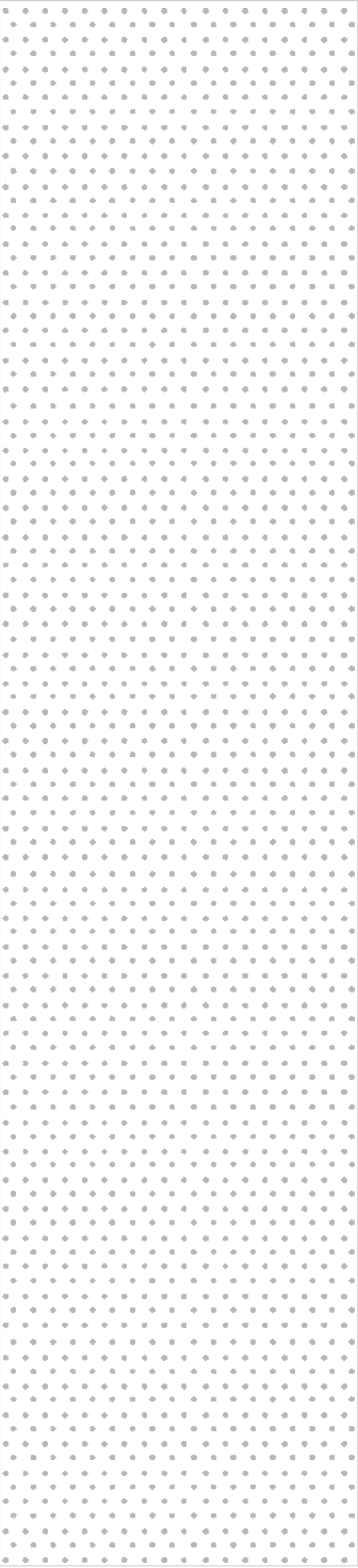

14

TEKSTAS: Jonas Rinkevičius

Vokiečių saulės automobilis „BO-Cruiser“ (2009 m.).

Saulės automobilius dažniausiai kūrė ir kuria jaunimas: jauni mokslininkai, studentai. Nors kol kas saulės automobiliai pagal techninius parametrus toli gražu neprilygsta automobiliui su vidaus degimo varikliu, hibridui ar elektromobiliui su elektrocheminiu energijos šaltiniu, tačiau tai puiki galimybė jauniems konstruktoriams, susipažinusiems su saulės energijos mokslo pasiekimais, išbandyti savo kūrybinę jėgą, parodyti sukonstruotų saulės energija varomų automobilių technines galimybes.

1987–1999 metais varžybos vyko kas trejus metus, vėliau (nuo 2001 metų) ir dabar – kas dveji metai. Vyksiančiose varžybose vidutiniškai dalyvauja komandos iš 30–50 šalių. Jų sukurti saulės automobiliai stebina išradingumu. Juk turint tokią mažą elektros jėgainės galią tenka labai kruopščiai permąstyti, kokią pasirinkti kėbulo formą, važiuoklės tipą, valdymo įrenginius, saulės elementus, jų talpinimo vietą ir pan., kad automobilis būtų aukšto techninio lygio. Čia kiekvienas automobilio elementas turi būti racionaliai apskaičiuotas. Ypač svarbu, kad sukurtas automobilis būtų idealiai aptakus, turėtų kuo mažesnę oro ir riedėjimo pasipriešinimo koeficientą.

Kiekvienos šalies pažangaus jaunimo dalyvavimas šiose varžybose – tai ne tik užimta vieta, bet ir puikus pavyzdys, kaip įvairių šalių jaunimui galima gražiai bendrauti, puikiai praleisti laisvalaikį ir parodyti šių varžybų gyvybingumą bei puoselėti viltį, kad saulės energija varomi automobiliai turi ateitį.

Būtų gražu, jei čia, pasaulio čempionate, su saulės automobiliais galėtų varžytis ir Lietuvos atstovai – Kauno technologijos bei Vilniaus Gedimino technikos universiteto studentai. Juk Lietuvai, turinčiai gerą mokslinę bazę saulės energijoje, elektronikoje, daug patirties saulės elementų gamyboje, tai tikrai įmanoma. Būtų didelė garbė jų kūrėjams ir puiki reklama Lietuvai.

Didėjant šių varžybų populiarumui praplėstas saulės automobilių klasių skaičius. Pavyzdžiui, nuo 2013 metų į šias prestižines varžybas yra įtraukta „Cruiser“, arba šeimininių automobilių, klasė. Ji yra ypač svarbi, nes čia pagal jiems taikomas taisykles gali rungtyniauti „tikrieji“ keturračiai 2–4 vietų saulės energija varomi automobiliai. „Cruiser“ klasės idėjos sumanytojai yra vokiečiai, Bochumo aukštoji mokykla, 2009 metais pirmoji varžyboms pristatiusi 4 vietų šios klasės saulės automobilį „BO-Cruiser“.

Per 32 praėjusius metus Australijoje įvyko 15 varžybų (žr. lentelę). Iš pateiktos lentelės matyti, kad pagrindinėje „Chalenger“ klasėje sėkmingiausia pasirodė Olandijos Delfto ir Eindhoveno universitetų bei Japonijos „Honda“ automobilių bendrovės ir universiteto komandos, iškovojusios daugiausia nugalėtojų ir prizinių vietų.

Olandijos Delfto technologijos universiteto mokslininkai ir studentai, sukūrę garsųjį saulės automobilį „Nuna“, kiekvienoms lenktynėms pateikdami vis naują jo versiją, „Chalenger“ klasėje triumfavo net 7 kartus! Jų neįtikėtina sėkmė tikriausiai glūdi ne tik todėl, kad šiame universitete saulės automobilius kuria talentingi

konstruktoriai, bet ir lenktynių metu puikiai veikia pasirinkta lenktynių strategija. Čia kiekvienam lenktynėse dalyvaujančiam automobiliui sukurta kompiuterinė programa, kuri seka lenktynių eigą ir vairuotojui signalizuoja, kaip prie esamų meteorologinių oro sąlygų ir kelio būklės pasirinkti optimalų važiavimo greitį ir racionaliai naudoti esamus energinius resursus.

„Chalenger“ klasėje sėkmę lydėjo ir Japonijos universiteto studentus. Jie su „Chalenger“ du kartus (2009 ir 2011 metais) tapo nugalėtojais. Šis automobilis buvo projektuotas glaudžiai bendradarbiaujant su keliomis pramonės įmonėmis. Šio automobilio techniniai duomenys: ilgis – 4,98 m; aukštis – 0,93 m; svoris – 160 kg; kėbulas – anglies pluošto ir plastiko; saulės elementų užimamas plotas – apie 5 m², baterijos galia – 1,8 kW, jos efektyvumas – 30 proc.; ličio jonų baterijos talpa – 5,0 kWh; elektros variklis – trifazis; stabdžiai – diskiniai, regeneruojantys stabdymo kinetinę energiją į elektros energiją. 2010 metais, dalyvaudami lenktynėse Pietų Afrikoje („South African Solar Challenge“), jie trasą (4 061,8 km) įveikė vidutiniu 90,1 km/h greičiu ir tapo šių lenktynių nugalėtojais.

Puikiai olandams sekasi ir „Cruiser“ klasės varžybose. Čia puikiai pasirodė Eindhoveno technikos universiteto studentų, inžinierių ir mokslininkų sukurti 4 ir į 5 vietų „Stella“ saulės automobiliai, nugalėję 2013 („Stella“), 2015 („Stella Lux“), 2017 („Stella Vie“) ir 2019 („Stella Era“) metų varžybose, su vidutiniu 69–77 km/h greičiu. Šios klasės automobiliai rungtyniauja pagal kitas negu „Chalenger“ klasei nustatytas taisykles. Čia vertinamas ne tik sugaištas laikas, bet ir energijos sąnaudos vežant keleivius ir krovinį.

Vienas iš jų – 4 vietų, su iš anglies pluošto ir aliuminio pagamintu lengvu kėbulu (sveria 350 kg) 2013 metų saulės automobilis „Stella“ varomas tik saulės baterijomis. Tai yra naujovė saulės automobilių konstravimo praktikoje, nes iki šiol jų kūrėjai į „talką“ pasitelkdavo ličio jonų bateriją (matyt, jų pagalba pravers ir ateityje). Automobilis apniukusią dieną be pertraukų gali nuvažiuoti 400 km, o saulėtą dieną – 675 km. Šiuose saulės automobiliuose įdiegta ir kitų naujovių. Pavyzdžiui, 2019 metų „Stella Era“ turi automatinį saulės ir ličio jonų baterijų perjungiklį, kuris be vairuotojo įsikišimo valdo automobilio energinę sistemą. Be to, šis automobilis turi išmaniąją energijos valdymo sistemą, kuri leidžia turima saulės energija „pasidalyti“ (atsitikus bėdai) su kitomis elektra varomomis transporto priemonėmis. Tai taip pat naujovė saulės automobilių konstravimo praktikoje. »

1

1. Saulės automobilis „Nuna 7“ (Olandija (2013 m.)).
2. „Stella Lux“ (2015 m., Olandija).

Idomu ir tai, kad Eindhoveno universiteto jaunieji entuziastai ketina gaminti saulės automobilius pagal užsakymus platesniam vartotojų ratui. Numatoma orientacinė tokio saulės automobilio kaina – 120 tūkst. eurų.

Nors prizinės vietos ir nelaimėjo, techniškai vertas dėmesio australų įmonės „EVX Venture“ konstruktorių biuro 2015 metais sukurtų „Cruiser“ klasės 2 vietų sportinis automobilis „The Imortus“. Jis turi 8 m² stogą dengiančią saulės bateriją bei papildomai 10 kWh talpos ličio jonų bateriją, sukurtos energijai saugoti. Automobilis (sveria 500 kg) saulėtą dieną 60 km/h greičiu gali važiuoti neribotą laiką. Naudodamas abiejų baterijų elektros energiją jis gali važiuoti iki 160 km/h greičiu.

Deja, ne kiekvienai šaliai lenktynės (varžybos) susiklostė sėkmingai. Nemažai dalyvių dėl gedimų, kitų priežasčių numatytos distancijos nebaigė. Tačiau kiekviena čia dalyvavusi komanda įgavo neįkainojamos varžybos patirties ir įspūdžių, kurie jaunam žmogui išliks visam gyvenimui.

Minėtame rašinyje pateiktas tik Olandijos ir Japonijos bei Australijos saulės automobilių trumpas apibūdinimas, kuriame išryškintos kai kurios to laikotarpio saulės automobilių kūrimo idėjos. Be abejo, jų yra gerokai daugiau, todėl besidominantieji plačiau tai gali padaryti ieškodami naujausių žinių internetu.

Organizuojamos saulės automobilių lenktynės Australijoje surado pasekėjų ir kitose šalyse. Dabar panašios saulės automobilių varžybos organizuojamos JAV, Kanadoje („American Solar Challenge“), Pietų Afrikoje („South African Solar Challenge“), Belgijoje („European Solar Challenge“), Čilėje („Atakama Solar Race“) bei kitur. Sklando mintis, kad, tausojant gamtą, mažinant aplinkos taršą, saulės automobiliai galėtų pakeisti tradicinius automobilius su vidaus degimo varikliais populiariose „Formulės 1“ varžybose.

Saulės energiją bandoma „įdarbinti“ ir kitų rūšių sausumos transporte (dviračiuose, motocikluose) bei aviacijoje ir vandens transporte.

Olandija, kur labai populiarus dviračių transportas, pirmoji sukūrė saulės energiją varomus dviračius bei 2014 metais netoli Amsterdamo Kromenio (Krommenie) miestelio pirmoji įrengė 3 mln. eurų kainavusį eksperimentinį 70 m ilgio Saulės dviračių taką „Solar Road“. Šio tako saulės elementai gerai izoliuoti nuo drėgmės, temperatūros pokyčių, gali atlaikyti didelę apkrovą. Sugedus atskiriems elementams baterija ir toliau veikia. Prie šio saulės tako-elektinės yra sumontuotos įkrovimo stotelės, kuriomis gali pasinaudoti ir kitos elektra varomos transporto priemonės. 2016 metais spartuoliai „Solar Application“, pasitelkę Eindhoveno universiteto studentus, sukūrė pirmąjį dviratį su saulės elementais įrengtais ratuose. Dviračio kūrėjai tvirtina, kad jiems pavyko išspręsti baterijos įkrovimo problemą, kai saulė tiesiogiai nešviečia.

2

2018 metais prancūzų kompanijos „Sun Trip“ iniciatyva įvyko pirmosios saulės energija varomų dviračių lenktynės. Jose dalyvavo 39 įvairių šalių atstovai. Nuo Liono (Prancūzija) iki Guangdžou (Kinija) 12 tūkst. km ilgio trasą laimėjo belgas R. van Gulė (Raf van Gulle), įveikęs atstumą per 49 dienas vidutiniu 270 km dienos greičiu.

Būta bandymų sukurti saulės energija varomus motociklus. Vieną iš tokių 2010 metais sukūrė japonų inžinierius Hajime Yamawaki. Jo motociklas „Fujin“ su visiškai įkrauta saulės baterija (įrengta priekaboje ant specialios platformos) 72 km/h greičiu gali nuvažiuoti 220 km.

O dabar grįžkime prie projektų, kurie sužavėjo visą pasaulį. Jų didvyriais tapo dideli saulės energijos naudojimo šalininkai Šveicarijos piliečiai.

Pirmieji sudėtingą projektą, saulės energija varomu lėktuvu apskristi Žemės rutulį, pasiryžo šveicarai B. Pikaras (Bertrand Piccard) ir A. Boršbergas (Andre Borschberg). Šį projektą su Šveicarijoje pagamintu lėktuvu „Solar Impulse 1“ jie bandė įgyvendinti dar 2009 metais, tačiau nesėkmingai. Tai pavyko padaryti su 4 variklių lėktuvu „Solar Impulse 2“, varomu iš 17 tūkst. elementų sudarytų saulės baterijų (sudėliotų ant lėktuvo sparnų) ir 4 silicio jonų baterijų (kiekviena po 41 kWh talpos). Kiti lėktuvo duomenys: bendra galia yra 12,8 kW (17,4 AG); lėktuvo ilgis – 22,4 m; plotis – 71,9 m; aukštis – 6,37 m; svoris – 2 300 kg; didžiausias skridimo aukštis – 12 km; skridimo greitis – 140 km/h.

Kelionės epopėja su priverstinėmis pertraukomis užtruko daugiau negu metus (2015-03-09–2016-07-26). Kelionės metu oreiviai perskrido 4 žemynus, 2 vandenynus, 3 jūras, iš viso nuskrido 42 tūkst. km vidutiniu 80 km/h greičiu. Kadangi lėktuvas vienvietis, pilotams teko skristi pakaitomis ir iškęsti šaltį, karštį ir kitas gamtos negandas. Šis jų fantastinis skrydis įrašytas į Gineso rekordų knygą.

Idėja su saulės energija varomu laivu apiplaukti Žemės rutulį priklauso šveicarui R. Domjanui (Ralph Domjan). Šveicarijos Vyriausybei paremtas projektas buvo įgyvendintas 2010 metais. Laivas (katamaranas – dviejų korpusų vieno denio laivas) „MS Turanor PlanetSolar“, kurio statyba kainavo 12,5 mln. eurų, pastatytas Kilio laivų statykloje (Vokietija). Laivą, kurio ilgis – 31 m ir 15 m pločio, dengia 537 m² saulės elementų plokštės (baterijos), kurių energija suka du elektros variklius, o jie – laivo traukos sraigtus. Laivas, kuris sveria 60 t (baterijos 13 t), su 6 įgulos nariais ir 40 keleivių gali plaukti įprastu 15 km/h bei maksimaliu 26 km/h greičiu.

Ruošdamasi kelionei įgula pasirinko tokį maršrutą: iš Monako (Viduržemio jūros), per Atlanto vandenyną, Panamos kanalą, Ramųjį ir Indijos vandenynus, Sueco kanalą ir atgal į Viduržemio jūrą (Monaką). Tačiau dėl įvairių trukdžių vietoje planuotų 40 tūkst. km laivo įgulai teko nuplaukti net 60 tūkst. km ir kelionėje sugaišti 19 mėnesių (2010-09-27–2012-05-08). »

Saulės automobilių lenktynių „World Solar Challenge“ Australijoje nugalėtojai	Saulės automobilis	Metai	Šalis	Vidutinis greitis, km/h
	„Sunracer“	1987	JAV	67,00
	„Spirit of Biel“	1990	Šveicarija	65,00
	„Honda Dream“	1993	Japonija	84,96
	„Honda Dream“	1996	Japonija	89,76
	„Aurora“	1999	Australija	72,96
	„Nuna“	2001	Olandija	91,81
	„Nuna 2“	2003	Olandija	97,00
	„Nuna 3“	2005	Olandija	102,75
	„Nuna 4“	2007	Olandija	90,07
	„Tokai Challenger“	2009	Japonija	100,54
	„Tokai Challenger“	2011	Japonija	91,54
	„Nuna 7“	2013	Olandija	90,71
	„Nuna 8“	2015	Olandija	91,75
	„Nuna 9“	2017	Olandija	81,00
	„Agoria“	2019	Belgija	86,60

Kad ir kaip ten būtų, kelionės tikslas buvo pasiektas, o saulės energija varomo laivo kelionė buvo įrašyta į Gineso rekordų knygą.

Pirmieji 2 saulės energija varomi laivai [katamaranai] „Solliner“ pavadinimu 2019 metais atgabenti ir į Lietuvą. Jie įkurdinti Trakų Galvės ežere. Jų 1 120 W (1,12 kW) galios saulės baterija gali plukdyti laivą su keturiais žmonėmis iki 12 km/h greičiu.

Originali idėja, kaip praplėsti saulės energijos naudojimo galimybes, neskiriant tam papildomo ploto saulės elektrinėms statyti, užgimė Prancūzijoje. 2016 metais netoli *Tourouvre* miestelio [Normandija] įrengtas bandomasis kelias – saulės elektrinė „Wattway“ pavadinimu. Jo 1,0 km atkarpa, kainavusi 5 mln. eurų, išklota saulės elementais, kurios plotas siekia 3 tūkst. m². Buvo numatyta, kad per metus ji pagamins 280 MWh elektros energijos, kurios užteks ir pravažiuojančių elektromobilių baterijoms įkrauti, ir miestelio gatvėms apšviesti. Kad plytelės-saulės elementai atlaikytų tokią didelę apkrovą, jos yra padengtos specialia tvirta skaidria polimerine derva. Praėjus ketveriems metams jau galima daryti šokių tokius apibendrinimus. Ir jie ne į gerą. Pirma, nuo didelių pravažiuojančio transporto apkrovų dalis plytelių suskilo ir teko keisti naujomis. Antra, labai mažas saulės elektrinės efektyvumas, nes užsiteršusios plytelės menkai praleidžia šviesą. Todėl, nepasiteisinus šiam eksperimentui, atsisakyta planų anksčiau planuotus tiesti dar 1 000 km tokių kelių.

Deja, žinių, kad Lietuvoje būtų pagamintas saulės energija varomas automobilis, internetinėje spaudoje neaptikau, tačiau yra daug medžiagos, skirtos saulės elementų ir saulės modulių, skirtų elektros

energijai gaminti. Susidomėjimas saulės energija Lietuvoje ypač didelis. Vyriausybei subsidijuojant saulės elektrinių įsirengimą individualiuose namuose, ūkiuose, bendrovėse, įvairiose įstaigose, kituose objektuose norinčiųjų padaugėjo. Yra daug reklamos, kur skelbiama, kaip tai padaryti. Saulės elementus, skirtus saulės energijai, gamina „Soli Tek Cells“, įsikūrusi Vilniuje. Jai priklauso trijų įmonių grupė „BOD Group“: viena iš jų gamina elementus, antra įrengia saulės elektrines, o trečia vykdo mokslinius saulės energijos tyrimus. „Soli Tek Cells“ gaminama produkcija naudojama ne tik Lietuvoje, bet keliauja ir į Skandinavijos šalis, Vakarų Europą.

Lietuva pasauliui žinoma ne vien kaip saulės elementų gamintoja, bet ir kaip aktyvi jų tobulinimo dalyvė. Pavyzdžiui, vokiečių ir lietuvių mokslininkų sukurtas tandeminis (dvisluoksnis) saulės elementas, sudarytas perovskito ir silicio pagrindu, pasiekė naują efektyvumo rekordą – 29,15 proc. [iki šiol naudojami turi apie 20 proc. naudingumo koeficientą]. Viena iš sėkmės priežasčių slėpi fotoaktyvaus sluoksnio formavimo metode – molekulės pačios persitvarko į plėvelę, kurį lygiai padengia bet kokius paviršius. Savitvarkos medžiagos susintetintos Kauno technologijos universitete (KTU). Kaip teigia KTU prof. Vytautas Getautis, perovskitiniai dvisluoksniai saulės elementai yra efektyvesni už šiandien naudojamus monokristalinius ir polikristalinius saulės elementus, todėl turi ateitį.

Saulės baterijos kaip priedas gaminamos ir tradiciniams automobiliams su vidaus degimo varikliais. Ypač jos efektyvios tolimųjų kelionių vilkikuose, kurių vairuotojai kelionėse būna ilgą laiką,

Pastaba: lenktynių (varžybų) trasos ilgis vidutiniškai siekia 3 000 km (įvairiais metais lenktynių trasos ilgis keitėsi nuo 2 998,7 iki 3 022 km).

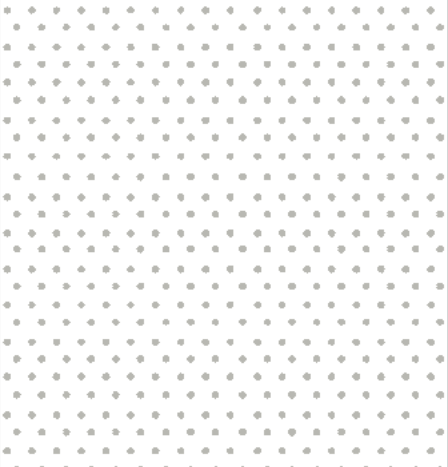
Šaltinis – Wikipedia.
org>wiki>World>Solar>

2 pastaba: dėl pandemijos 2021 metų varžybos nukeltos į 2023-iusius.

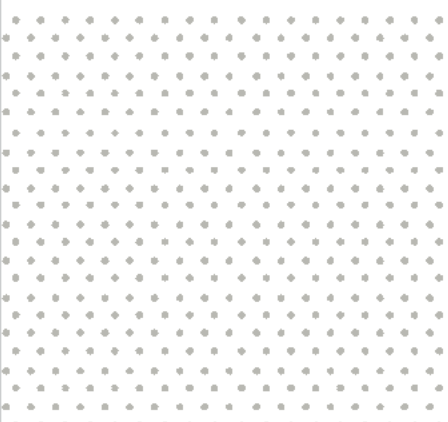
jiems yra privalomos poilsio pertraukos. Įrengtos ant kabinos stogo ir prijungtos prie pagrindinės švino ir rūgšties akumuliatorių baterijos, saulės baterijos būna „įdabintos“, kai variklis neveikia. Tuomet jų elektra pasitarnauja vairuotojo būčiai [pavyzdžiui, galima pasinaudoti kavinuku, mikrobangų krosnele, šaldytuvu, ir pan.], palaikyti ryšį su darbovieta ir pasauliu. Taip yra taupomi degalai, tausojama aplinka, be to, kompensuojama pagrindinės baterijos prarasta elektros energija ją įkraunant. Pavyzdžiui, tokias saulės baterijas gamina UAB „Ena“, kurį 2020 metais siūlė 12 V (1 x 110 W, kaina – 319 eurų) ir 24 V (2 x 110 W, kaina – 460 eurų) baterijų modulius. Ypač perspektyvūs – naujos kartos IBC tipo Saulės elementai, kurie dėl gerų savybių [yra lankstūs, galima keisti jų formą] ir tinka montuoti į kėbulo paviršių ir gali būti papildomas energijos šaltinis.

Kol kas sunku nuspėti, kada saulės energijos naudojimas automobiliuose taps lygiaverčiu energijos šaltiniu tradiciniams degalams. Dėl mažos saulės baterijų galios ir palyginti nedidelio jų efektyvumo bei brangios gamybos automobilių varomų vien saulės energija masinė gamyba kol kas nereali. Tačiau yra reali galimybė pamatyti eksploatuojant elektromobilius, kurie bus varomi saulės baterijų ir ličio jonų baterijų elektros energija. x

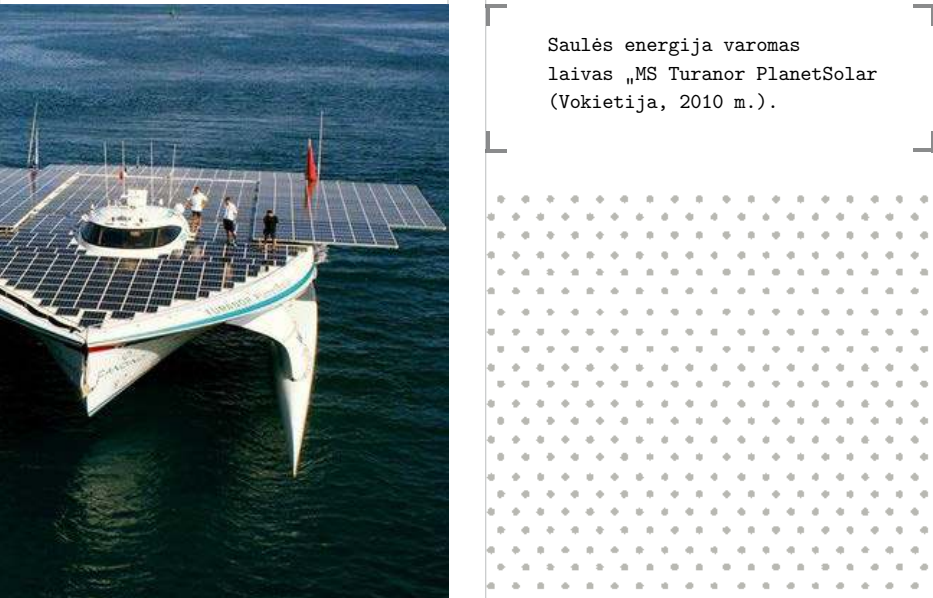
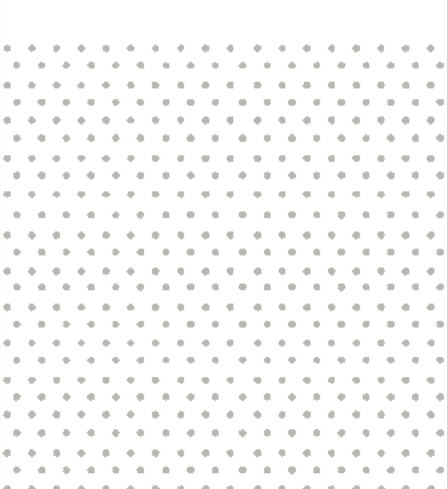
Saulės energija varomas laivas „Solliner“ (Lietuva, 2019 m.).

Saulės energija varomas laivas „MS Turanor PlanetSolar“ (Vokietija, 2010 m.).

Saulės elementais grįstas kelias (Prancūzija, 2016 m.).

KREVEČIŲ SAGANAKI IŠ GRAIKIJOS

TEKSTAS: Vytautas Radzevičius
NUOTRAUKA: Julius Kalinskas (15min.lt)

Jums reikės:

- 4 valgytojams:
- apie 0,5 kg vidutinio dydžio krevečių
 - 1 vidutinio dydžio svogūno
 - 3 pomidorų
 - 1 žalios saldziosios paprikos
 - 150 g fetos sūrio
 - 1 česnako skiltelės
 - keletą šakelių petražolių
 - 3-4 valgomųjų šaukštų alyvuogių aliejaus
 - 30 ml ūzo (anyžinės degtinės)
 - druskos ir pipirų

Gaminimas:

1. Išgliaudykite ir nuplaukite krevetes.
2. Keptuvėje ant didelės ugnies įkaitinkite alyvuogių aliejų ir sudėkite smulkintus svogūnus, papriką ir česnaką. Po 2–3 minučių sudėkite krevetes, supilkite ūzą, išmaišykite (ūzo po ranka neturėjau, išmaišykite (ūzo po ranka neturėjau, šliūkštelėjau „samanės“).
3. Dar po 3–4 minučių dėkite supjaustytus pomidorus, petražoles, berkite druską, pipirus. Troškinkite maždaug 5 minutes.
4. Nukelkite nuo ugnies, perdėkite patiekalą į kepimo indą, apibarstykite kubeliais pjaustytu fetos sūriu ir pašaukite į orkaitę, kad sūris išsileistų.
5. Prieš patiekdami apibarstykite smulkintomis petražolėmis. x

15

SVEIKINAME

Nuoširdžiausiai sveikiname

Vytauto Didžiojo šaulių
(Kauno apskr.) 2-oji rinktinė

JANINA MEŠKAUSKIENĖ – 85 m.
GEDIMINAS MACIJASKAS – 60 m.
ROMUALDAS BALCERIS – 60 m.

Alfonso Smetonos šaulių
(Panevėžio apskr.) 5-oji rinktinė

VIDAS EIDUKAS – 55 m.
ELENA EDUKAITIENĖ – 80 m.

Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių
(Šiaulių apskr.) 6-oji rinktinė

VIDMANTAS TAUJANSKAS – 60 m.
ARTŪNAS RADŽIŪNAS – 60 m.
KAROLIS LUKŠAS – 35 m.
DOMINYKAS IVOŠKA – 20 m.

LDK Kęstučio šaulių (Tauragės apskr.)
7-oji rinktinė

EDITA RADIMONAITĖ – 35 m.

Plk. Prano Saladžiaus šaulių
(Utenos apskr.) 9-oji rinktinė

SIGITAS KAVOLĖLIUS – 50 m.

Žemaitijos šaulių (Tauragės apskr.)
8-oji rinktinė

DONATAS GALKANTAS – 40 m.
MANTAS SPUDYS – 35 m.

Karaliaus Mindaugo šaulių
(Vilniaus apskr.) 10-oji rinktinė

GEDIMINAS MARTINKĖNAS – 85 m.
BRONIUS MASLAVECKAS – 75 m.
ALGIS PAČĖSA – 70 m.
VIDMANTAS EITUTIS – 55 m.
GIEDRIUS SAKALAUSKAS – 55 m.
JŪRATĖ AGINTAITĖ – 50 m.
ŽYDRŪNAS GAUDIEŠIUS – 50 m.
JAUNIUS LINGYS – 50 m.
LINAS SONGAILA – 50 m.
AIDAS ALMINAS – 45 m.
DARIUS ANTANAITIS – 45 m.
ANTANAS FEIZA – 45 m.
MINDAUGAS SAMULĖNAS – 45 m.
ARVYDAS SAROČKA – 45 m.
DAINIUS ŠVILPAUSKAS – 45 m.

UŽJAUČIAME

Mirus šauliui, partizanui **JUOZUI MOCIUI**, nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LŠS Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių
6-osios rinktinės šauliai

JUOZAS MOCIUS gimė 1924 metais Šiaulių aps., Meškuičių vls., Dapkūnų k. 1944 metais tarnavo generolo Povilo Plechavičiaus įkurtoje Lietuvos vietinėje rinktinėje. 1944-ųjų pabaigoje persikėlė pas brolių kunigą Algirdą Mocių į Viduklę (Raseinių aps.), kur vienus mokslo metus dirbo mokytoju pradžios mokykloje ir suaugusiųjų progimnazijoje. 1945 metais už paramą Lietuvos laisvės armijai (LLA) ir partizanams brolis kunigas buvo suimtas.

Po brolio suėmimo J. Mocius išvyko į Eržvilką (Tauragės aps.), įsigijo pasą Antano Jonaičio pavarde ir pradėjo dirbti Eržvilko vykdomojo komiteto Finansų skyriuje. Eržvilke užmezgė ryšius su LLA Eržvilko kuopos nariais.

1946 metais įstojo į Antano Stoškaus-Railos vadovaujamą partizanų būrį, turėjo slapyvardį Šviedrys. 1946 metų gegužės 3 dienos naktį dalyvavo Eržvilko antpuolyje, kurio metu apšaudė Vidaus reikalų ministerijos (MVD) operatyvinės grupės kareivius ir stribus.

1946 metų rugsėjo 20 dieną paskirtas Kęstučio apygardos Lydzio rinktinės štabo viršininku, turėjo slapyvardį Rainys. 1947 metų sausio 18 dienos naktį Tauragės aps. Eržvilko vls. Smaidrių k., Agotos Fišerienės name, čekistai aptiko bunkerį ir suėmė ten besislapstančiuosius. 1947 metų gruodžio 6 dieną MVD kariuomenės Karo tribunolas J. Mocių-Rainį nuteisė 25 metams pataisos darbų lagerio. 1956 metais bausmė sumažinta iki 15 metų. 1957-aisiais paleistas iš Pečioros lagerio (Komijos ASSR), dar 20 metų ten išdirbo akmens anglies šachtoje, nes negavo leidimo grįžti į Lietuvą. 1977 metais Lietuvos SSR Ministrų Taryba pagaliau suteikė J. Mociui galimybę gyventi Lietuvoje.

2000 metais Juozas Mocius apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės medaliu, 2001 metais – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, 2003 metais – Vyčio Kryžiaus ordino Riterio kryžiumi, 2018 metais – „Laisvės“ premija.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro informacija

16

HORIZONTALIAI:

1. Grybų pulkaunykas (anot J. Marcinkevičiaus).
8. Dabartinis metų laikas.
10. Roplys, Lietuvoje dar kitaip vadinamas gyvate marguole, pantine gyvate.
15. Klasės auklėtojos pravardė filme „Mažoji išpažintis“.
16. Vertinga aliejinė kultūra, kurios laukuose, jai žydint, mėgstama fotografuotis socialiniams tinklams.
17. Pomirtinis mirusio ligonio tyrimas, atliekamas siekiant nustatyti mirties priežastis, ligos pobūdį.
18. Ir Lietuvos atstovas Europos Parlamente, ir A. Lindgren apysakos personažas.
19. Gatvinis kaimas Mažeikių rajono savivaldybėje, 5 km į rytus nuo Židikų, šalia kelio Mažeikiai–Skuodas, kairiajame Varduvos krante [aikštėje 1861 metais pastatytas bene vienintelis išlikęs baudžiavos panaikinimo paminklas].
20. Dabartinė Lietuvos Vidaus reikalų ministrė.
22. Kas nors veržlaus, kas slenka su didele jėga [sniego griūtis, kariuomenės judėjimas ir pan.].
23. Ilga frazė, didelė replika, kalbos atkarpa, pasakyta pakeltu tonu.
24. Tarpukario Lietuvos karininko, antinacistinio ir antisovietinio pogrindžio dalyvio Jono Noreikos slapyvardžio antrasis žodis.
27. Lietuvos krepšininco Jasaičio vardas.
29. Miestas Kauno rajone, kuriame 2021 metų gegužę atidaryta Louiso Armstrongo vardo lauko estrada.
30. Jaunesniosios Marilyn Monroe sesers Baker (gyvena Kalifornijoje ir 2020 metais atšventė savo 101 gimtadienį) vardas.
31. Medvilninis audinys, kurio geroji pusė panaši į aksomą, naudojamas vyriškiems ir moteriškiems drabužiams siūti.
32. Ta, kuri prabėgo, užleisdama vietą rudeniiui.
33. Senovinis rusų ilgio matas, lygus 1066,8 metro, naudotas Rusijoje iki metrinės sistemos įvedimo (1796–1915 m. naudotas ir Lietuvoje bei kitose šalyse, priklausiusiose Rusijos imperijai).
35. Klampi pelkė, apaugusi krūmais ar medžiais.
38. Geriausias žmogaus draugas.
41. Futbolo teisėjavimo sistema, kurią pasitelkę teisėjai gali peržiūrėti vaizdo įrašus ir priimti atitinkamus sprendimus.
42. Romėnų mitologijoje personifikuota santarvės, vienybės deivė [buvo Romos,

KRYŽIAŽODIS „BOBŲ VASARA“

- romėnų tautos, senato ir imperatorių santarvė].
44. Lietuvos kalbininkas, norminęs bendrinę lietuvių kalbą.
46. Egiptiečių mitologijoje – saulės dievas, vienas svarbiausių dievų, polifunkcionalus dievas, dievas kūrėjas.
48. Septintoji garsų gamos nata [pagal itališkąją notaciją].
49. Skylė, anga įlįsti į kokią nors ertmę, patalpą.
50. Šiaurės jūrų paukštis.
51. Klajoklių, paprastai tiurkų ir mongolų gentys, jų junginys, karinė organizacija.
52. Mitologinis akmuo Ukmergės rajono Pabaisko seniūnijoje, netoli Sukinių kaimo.
54. Tarpžvaigždinių dulkių, vandenilio dujų, helio dujų, plazmos ir kitų jonizuotų dujų telkinys.
55. Avių jauniklis.
56. Kažkokia tvarka išrašyta skaičių [arba kitų elementų] aibė.

VERTIKALIAI:

1. Saldus mielinis pyragas, paprastai ruošiamas didžiosioms metų šventėms, tradicinis Vidurio ir Rytų Europos virtuvių konditerinis gaminys.
2. Žmogus ant arklio.
3. Miglinių šeimos piktžolė [daugiametis, apie 50–120 centimetrų, šakniastiebiais plintantis augalas, kurį sunku išnaikinti].
4. Abėcėlinė rašto sistema, sukurta IX amžiaus pabaigoje Bulgarijoje graikų rašto pagrindu.
5. Legendinis Lietuvos didžėjus.
6. Astrinių šeimai priklausanti augalų gentis, kurios pavadinimas kilęs iš graikiško ežio pavadinimo, nes žiedo vidurys atrodo spygliuotas [vienas populiariausių vaistinių augalų visame pasaulyje].
7. Įtaisas, kuris krintančio žmogaus ar krovinio greitį sumažina iki saugaus, leidžiančio saugiai nusileisti.
8. Lietuvos miestas, garsėjantis Gražiausios Ožkos rinkimais.
9. Miestelis Molėtų r. savivaldybės pietuose, ilgiausio Lietuvoje Asvejos ežero, kuris taip pat kartais vadinamas miestelio vardu, šiauriniame krante.
11. Miestelis Raseinių r. savivaldybės teritorijoje, piečiau automagistralės

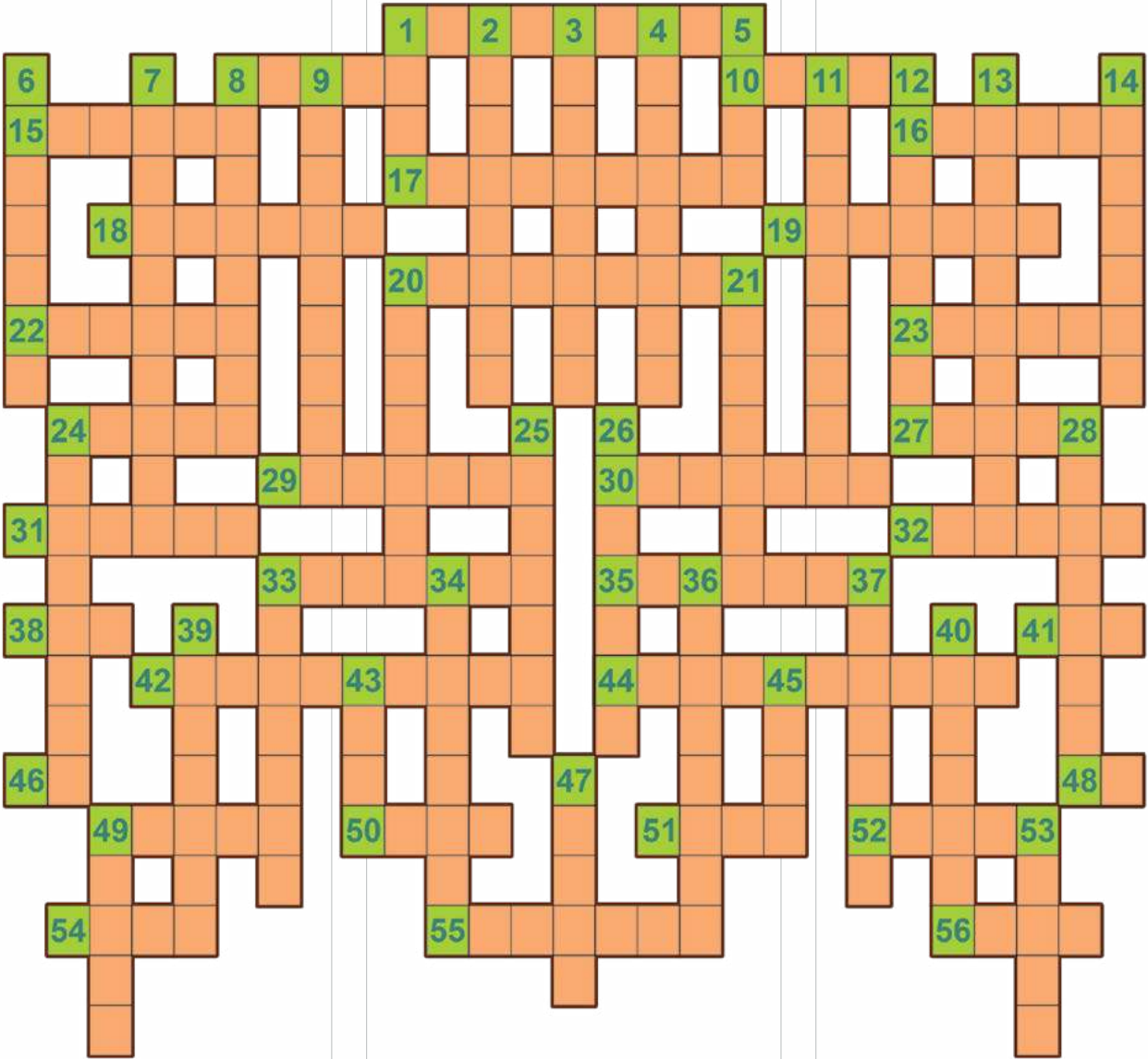
- Kaunas–Klaipėda, kurio kapinėse palaidotas rašytojas, vienas dramaturgijos lietuvių kalba pradininkų A. Fromas-Gužutis.
12. Įsukama metalinė vinis su įvija, sriegiu.
13. Atsargumo, apgalvojimo, įžvalgumo sinonimas.
14. Grupės „Requiem“ lyderio ir vokalisto T. Krivicko pseudonimas.
20. Kultūros epocha ir meno kryptis, XVII–XVIII amžiaus pirmojoje pusėje plitusi Europoje ir Lotynų Amerikoje [pradėjo formuotis XVI amžiaus pabaigoje Italijoje].
21. Viena labiausiai paplitusių dantų problemų.
24. Miestelis Jurbarko r., prie kelio Kaunas–Jurbarkas–Šilutė, dešiniajame Nemuno krante [jame galbūt buvo palaidotas ar pašarvotas didysis kunigaikštis Gediminas].
25. Nektroliuojamas, vykstantis ne tam skirtoje vietoje degimas, keliantis pavojų žmogui, turtui ar aplinkai.
26. Kitas Pirėnų pusiasalio pavadinimas [istorinis regionas, apimantis dabartines Andorą, Gibraltarą, Ispaniją ir Portugaliją].
28. Šokis, kurį 1964 metais sukūrė garsus graikų kompozitorius Mikis Theodorakis filmui „Graikas Zorba“ [sukurtas pagal gerokai sudėtingesnio tautinio graikų šokio „hasapiko“ lėtas ir greitas versijas].
33. Katalikų bažnyčioje – klebonui pavaldus kunigas [paprastai jaunesnis].
34. Norma arba susitarimas, reikalaujantis, leidžiantis arba draudžiantis atlikti tam tikrus veiksmus tam tikroje situacijoje, standartizuojantis veiklą.
36. Stambus mėsingas šakniastiebis, dar vadinamas šaknimi, [naudojamas ir kaip prieskonis ir gydyti].
37. Ko nors išsidėstymas, tvarka, visuma.
39. Islamo išpažinėjų pagrindinė religinė knyga.
40. C. Collodi pasakos personažas, kurio rusiškasis variantas buvo pervardintas Buratinu.
43. Italijos sostinė.
45. Žuvis, turinti raguoto gyvulio vardą.
47. Fermentuotas alkoholinis gėrimas, gaminamas iš vandeniui atskiesto medaus.
49. Skandinavų mitologijoje – klatingas pusiau dievas, pusiau milžinas, kraujo brolybės priesaika susijęs su Odinu.
53. Lašišazuvų žuvis, priklausanti lašišinių šeimai, kurios ežerinė forma yra įrašyta į Lietuvos raudonąją knygą. x

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki rugsėjo 15 d. į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

SUDARĖ: Kastytis V. Stumbrys

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą - unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“ ir Šaulių sąjungos sieninį kalendorių. Sėkmės!

KRYŽIAŽODŽIO ATSAKYMAI

Kryžiažodžio „Ir Liūtas tapo Mergele“ atsakymai:

Horizontaliai:

1. Duona.
3. Liūtas.
7. Barzda.
10. Kumpis.
13. Kulka.
15. TA.
16. Žiniasklaida.
17. Reprodukciija.
18. NY.

Vertikaliai:

19. Olaiva.
20. Dalgis.
21. Arklas.
23. Svaras.
25. Usonis.
26. Vėdarai.
27. Dagilis.
30. Varpa.
32. „Škoda“.
36. Rėtis.
37. Skalda.

38. Peilis.
39. Varis.
42. Ligūrija.
44. Gitara.
46. Andradė.
47. Italija.
48. Atėnai.
50. Alūnas.
51. Imrė.
52. Padangą.
55. Abišala.

Vertikaliai:

1. Dotnuvėlė.
2. Akivaras.
4. Irakas.
5. Tukanas.
6. Slanka.
8. Amalas.
9. Derbis.
10. Karšis.
11. Medeina.

Sveikiname kryžiažodį išsprendusią **Iloną Mortūnienę** iš Viečiūnų. Jai atitenka prizas – unikali dėlionė „Lietuvos kariai“.

Horizontaliai:

12. Irklas.
13. „Kūjeliai“.
14. Anykščiai.
19. Okapija.
22. Spiralė.
24. Strėlė.
25. Ulonai.
28. Skrandas.
29. Aladinas.
30. Vakarais.
31. Augalija.

Vertikaliai:

32. Špinatai.
33. Apkasas.
34. Dimisija.
35. Milanai.
36. Ragainė.
40. Seilius.
41. Raupys.
43. Kanada.
45. Tiražas.
49. „Neringa“.
53. Tvora.

Horizontaliai:

54. Obama.
58. Oka.
61. VSD.
62. Ka.
63. AK.
64. Go.
65. OK. x

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

+
**Užsiprenumeruok
„TRIMITĄ“ ir
paragink kitą!**

2021 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūkių. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose ir internetu:

www.zurnaluprenumerata.lt
www.prenumeruok.lt

Prenumeratos kaina:

12 mėn. – 20 eurų
6 mėn. – 10 eurų
3 mėn. – 5 eurai